

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
UITGAVE VAN HET INSTITUUT VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN

7^E JAARGANG

WOENSDAG 26 APRIL 1922

No. 330

INHOUD

Blz.

HET ONTWERP VAN WET TOT WIJZIGING DER ARBEIDSWET 1919 door <i>J. Muysken</i>	375
Beperkte of onbeperkte Rubberproductie door <i>Ir. M. Sanders</i>	377
Medezeggenschap door <i>J. H. van Heek, J. H. Wilton</i> en <i>D. G. van Beuningen</i>	379
De Electrotechnische Industrie in Nederland door <i>E. J. Tobi</i>	381
Londensche Correspondentie	382
De Rijksmiddelen	383
AANTREKENINGEN:	
Daling van den rentestand in Zwitserland	384
Waarde en omvang van den buitenlandschen handel der Vereenigde Staten van 1920 en 1921	384
Kleinhandelsprijzen	386
BOEKAANKONDIGING:	
W. Huender: Overzicht van den economischen toestand der inheemsche bevolking van Java en Madoera, bespr. door <i>L. van Vuuren</i>	386
OVERZICHT VAN TIJDSCHRIFTEN	388
MAANDCIJFERS:	
Overzicht der Rijksmiddelen	388
Handelsbeweging over de maand Februari 1922	389
Ontvangsten van Spoor- en Tramwegmaatschappijen, December 1921	390
STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN	390—397
Geldkoersen.	Effectenbeurzen.
Wisselkoersen.	Goederenhandel.
Bankstaten.	Verkeerswezen.

INSTITUUT

VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN

Algemeen Secretaris: *Mr. G. W. J. Bruins.*
Assistent-Redacteur voor het weekblad: *D. J. Wansink.*
Secretariaat: *Pieter de Hooghweg 122, Rotterdam.*
Aangeteekende stukken: *Bijkantoor Ruijge Plaatweg 37.*
Telefoon Nr. 3000. Postchèque- en girorekening
Rotterdam No. 8408.

Abonnementsprijs voor het weekblad franco p. p. in Nederland f 20,—. Buitenland en Koloniën f 25,— per jaar. Losse nummers 50 cents.

Leden en donateurs van het Instituut ontvangen het weekblad gratis.

De verdere publicaties van het Instituut uitgaande ontvangen de abonné's, leden en donateurs kosteloos, voor zoover daaromtrent niet anders wordt beslist.

Advertenties f 0,50 per regel. Plaatsing bij abonnement volgens tarief. Administratie van abonnementen en advertenties: *Nijgh & van Ditmar's Uitgevers-Maatschappij, Rotterdam, Amsterdam, 's-Gravenhage.*

24 APRIL 1922.

In den toestand van de geldmarkt kwam ook deze week weinig verandering. Vooral voor prolongatiegeld bleef de vraag vrij dringend, zoodat de noteering nog iets opliep en op 4½ pCt. sloot. De rente voor particulier disconto was in het begin der week in afwachting van den uitslag van de inschrijving op het schatkistpapier vrijwel nominaal. De taxatie hiervoor was tamelijk laag, zoodat zelfs 4½ pCt. genoemd werd. De uitslag bewees echter, dat voor een zoo groot bedrag

als de Minister vroeg, de middelen toch niet zoo ruim aanwezig waren, als men meende, zoodat ook het disconto eerder weer aantrok. Ingeschreven werd in totaal voor f 140.216.000. Toegewezen werden f 67.050.000 3-maands promessen à f 988.37½, f 32.340.000 6-maands promessen à f 976,26 en f 33.656.000 jaarbiljetten à pari, gevende voor de promessen een disconto van 4½ en 4% pCt. en voor de biljetten, de provisie en het zegel buiten berekening latend, een rendement van 5 pCt.

In afwachting van de storting hierop was het aanbod van „Call” in de laatste dagen der week zéér ruim en bijna niet te plaatsen.

* * *

In verband met de voorvallen op de conferentie te Genua was de stemming voor marken de afgelopen berichtsweek zeer vast. Ondanks de aanvankelijk slechte opvatting van het incident over de Duitsch-Russische overeenkomst, opende de markt na de feestdagen op circa .96; maar liep daarna weder direct sterk terug tot ca. 88. Zoodra echter bleek, dat er weder meer toenadering kwam, begon de koers weder direct op te loopen, zoodat heden voor 1,06 verhandeld werd.

LONDEN, 22 APRIL 1922.

Hoewel verlaging van de Bankrate reeds lang en breed verwacht was, baarde het feit, dat deze verlaging nog juist voor de vacantedagen plaats vond, toch een verrassing voor de markt.

De gebruikelijke aanpassing van de bank-deposito-rente vond deze week plaats met gevolg, dat deze tot 2 pCt. werd verlaagd, terwijl de Discount Houses den koers voor callgeld op 2 pCt. en dien voor money at notice op 2¼ brachten.

De markt was gedurende de geheele week ruim voorzien van middelen: daggeld was verkrijgbaar tegen 2 pCt., terwijlaldi tot op 1½ pCt. werden aangeboden. 7-daags geld daalde tot 2½ pCt.

De disconto's liepen iets omhoog na het bekend worden van het resultaat der Treasury Bill inschrijving, op welke inschrijvers tegen 2½ pCt. nog toewijzingen ontvingen. De disconto's voor prima bankaccepten werden hierdoor echter weinig beïnvloed en bedroegen 2½—2% pCt. voor alle looptijden.

HET ONTWERP VAN WET TOT WIJZIGING DER ARBEIDSWET 1919.

Over de wijzigingen in de Arbeidswet 1919, zoodat die thans door Minister Aalberse bij de Staten-Generaal aanhangig zijn gemaakt, is reeds zeer veel

geschreven en gepubliceerd, maar toch kan het zijn nut hebben in dit orgaan nogmaals enkele punten ter sprake te brengen. Uit den geheelen gang van zaken toch bij de Arbeidswet is gebleken, hoe gevaarlijk het is dergelijke wettelijke regelingen te maken, indien deze niet ten volle gebaseerd zijn op toestanden, die zich in het normale bedrijfsleven ontwikkeld hebben en daar een zeker burgerrecht hebben verkregen. Als verdediging voor het in 1919 vaststellen van een 45-urige werkweek wordt weliswaar van verschillende zijden aangevoerd, dat speciaal in Engeland reeds industrieën bestonden die 44 à 46 uur per week werkten, maar dit is nog niet het minste bewijs, dat iets dergelijks wettelijk als norm ongestraft kan worden voorgeschreven.

Wat toch zien wij gebeuren in de wereld. Zoodra een industrie in een blijvenden bloeitoeestand gekomen is, hetzij door gunstige ligging, hetzij door andere gunstige productievoorwaarden, dan worden in die industrie langzamerhand de arbeidsvoorwaarden gaandeweg beter en, daaronder, ook de werktijd korter, zoodat inderdaad bij enkelen reeds een 44-urige werkweek bereikt was. Tegelijkertijd behouden echter een groot aantal bedrijven soms in dezelfde branche of op ander gebied een langeren werktijd en dit is in vele gevallen voor hun bestaansmogelijkheid zelfs een noodzakelijkheid. Door de meestal onnatuurlijke welvaart in de oorlogsperiode hebben velen zich dan ook de luxe kunnen veroorloven den werktijd in te krimpen en was men op uitgebreide schaal reeds ongedwongen tot een 48-urige werkweek overgegaan. Dat voor die werktijdverkortung een tijdperk van bloei noodig is, vindt zijn oorzaak daarin, dat die vrijwillige werktijdverkortung nog andere directe gevolgen heeft en wel, dat zij ook een uurloonverhoging veroorzaakt, omdat toch het weekloon hetzelfde moet blijven. Zij was dus als regel slechts mogelijk in tijden van welvaart en bloei.

Indien nu de overheid in dit zeer gecompliceerd maatschappelijk raderwerk meent te moeten ingrijpen, moet zij, wil zij daarmee blijvend succes hebben, dit met de uiterste omzichtigheid doen; zij moet niet naar uitersten zien en niet als leidraad nemen, wat in enkele speciale gevallen mogelijk is gebleken, maar zij moet zich baseeren op hetgeen reeds voor een belangrijk deel der industrie als standaard gold.

Dat de Regering met het wettelijk voorschrijven van een 45-urige arbeidsweek een voorzichtige politiek, en een gevoel voor de werkelijkheid uit het oog heeft verloren, is zeker en deze fout heeft zich sneller gewroken, dan zij zelf heeft kunnen vermoeden. Toen de metaalindustrie in 1919 onder aanvoering van een aantal gronden, bij den Minister een arbeidstijd van voorloopig nog 48 uur per week bepleitte voor den duur van twee jaar, werd de opmerking gemaakt, dat als die gronden juist waren, die ook na twee jaar zouden bestaan en dus een uitstel van twee jaar voor de invoering van de 45-urige week onvoldoende zou zijn. De Metaalindustrieën hadden echter reeds toen de overtuiging, dat binnen twee jaar de werkelijkheid zou toonen of hun beschouwingen al of niet juist waren, en oordeelden, dat een tweejarig uitstel voldoende was om de zaak te beoordeelen en hun meening in deze is niet onjuist geweest. Reeds toen werd door velen voorzien de groote economische depressie, waarin wij sinds dien tijd gekomen zijn en die spot met alle beschouwingen omtrent wat als wenschelijk geoordeeld kan worden, maar dwingt tot erkenning van de realiteit, die aantoonde, wat noodzakelijk is.

Of ook niet het wettelijk vastleggen van een 48-urige arbeidsweek, uniform voor alle industrieën en onder alle omstandigheden, een politiek is, die te weinig rekening houdt met de werkelijkheid, zal de naaste toekomst ons leeren. Men kan dan wel, als in zekere kringen geschiedt, redeneeren, dat de bedrijven, die onder zulke voorschriften niet bestaan kunnen, — er wordt dan gewoonlijk bij gezegd te weinig economisch ingericht zijn, alsof een bedrijf, dat in staat was zich zoodanig in te richten, dat het rendabeler

werkte, dit niet in negen van de tien gevallen ook wel zou doen — dan maar gesloten moeten worden, maar daarmee zijn zij, die hun levensbestaan in dat bedrijf vinden, zeker niet geholpen, want ook de gemeenschap kan hun dan geen bestaan verschaffen.

In allen gevalle zou, vooral met het oog op de tegenwoordige, moeilijke economische verhoudingen, eene bepaling, waarbij gedurende enkele jaren als overgangsmaatregel langer werken zonder speciale vergunning toegestaan werd, in het belang van de geheele industrie en dus ook van de arbeiders zelf geweest zijn.

Daarom is het zeker zeer juist, dat de Minister bij dit wijzigingsontwerp zich de bevoegdheid voorbehoudt om gedurende vier jaar den arbeidstijd te verlengen, waar hem dit noodzakelijk voorkomt en is eveneens de bepaling van belang, dat van de hoofdregels der Wet door den Minister zal kunnen worden afgeweken, als na geslaagd collectief overleg tusschen de vakverenigingen van werkgevers en van werklieden in een bedrijf, of bij ontstentenis van deze vakverenigingen door een behoorlijke vertegenwoordiging van werkgevers en werklieden in een bedrijf deze afwijking wordt gewenscht.

Het komt mij voor, dat hiermede het principe erkend is, dat een uniforme, starre regeling voor alle bedrijven groote bezwaren kan opleveren en dat men meer het oor moet leenen aan wat zich in de zoo gecompliceerde maatschappij afspeelt en rekening houden met de bezwaren, die daar worden gevoeld. Want het is toch wel zeker, dat er bezwaren bestaan, als ook de vakvereniging of de werkliedenvertegenwoordigers de noodzakelijkheid van die afwijking erkennen.

Het is echter zeer te betreuren, dat de Minister gemeend heeft te moeten vasthouden aan de regeling, dat zich hiervoor moeten uitspreken de vakverenigingen of vertegenwoordigers in een „bedrijfstak”; het komt mij namelijk voor, al staat dit niet geheel duidelijk omschreven, dat men het zoo moet opvatten, dat hier alleen sprake is van een bedrijfstak en niet van afzonderlijke bedrijven.

Stel, dat het geval zich voordoet in een bedrijf, waar slechts een zeer onbeteekenend gedeelte der werknemers bij een vakorganisatie aangesloten is. De bevoegdheid aan de vakvereniging gegeven om een oordeel uit te spreken over de belangen van een aantal personen, waarmede zij geen verbinding heeft, mist dan toch wel allen redelijken grond, en waarom de vakverenigingsleiders dan beter in staat zouden zijn de wenschelijkheid te beoordeelen dan de direct betrokkenen is door niets duidelijk gemaakt.

Het is van het allergrootste belang voor de toekomst der industrie, dat de samenhoorigheid tusschen de bedrijfsleiding en de in het bedrijf werkzame personen meer en meer versterkt wordt. Verscheidene belangrijke industrieën zijn reeds sinds een groot aantal jaren in deze richting werkzaam geweest, maar er is helaas een tijd geweest, dat van arbeiderszijde in deze richting niet de minste medewerking bestond. Niet lang geleden heeft de heer C. F. Stork in dit zelfde tijdschrift in zijn artikel over Medezeggenschap daarop ook gewezen en heeft hij m.i. zeer terecht op den voorgrond gesteld, dat als ooit iets in de richting van medezeggenschap bereikt zou worden, dit zijn basis moet hebben in het overleg tusschen werkgever en werknemer in elk bedrijf afzonderlijk.

Het komt mij voor, dat ook hier de regeling getroffen moest worden, dat indien in een bedrijf — en niet bedrijfstak — overeenstemming was gekregen tusschen leiding en een behoorlijke vertegenwoordiging der werklieden, dit voor den Minister voldoende moest zijn om hierop zijn besluit te baseeren.

De practijk heeft bewezen, dat zulk een behoorlijke vertegenwoordiging zeer goed naast de werklieden vakvereniging bestaanbaar is en veel nuttig werk kan doen en de Minister zou door zijn ontwerp in bovengenoemden geest te wijzigen, medewerken om

een instituut, dat gebleken is in het belang der werklieden te zijn en door de werklieden op prijs gesteld wordt, te bevorderen.

Dat de Minister in zijn wijzigingsontwerp vasthoudt aan den vrijen Zaterdagmiddag lijkt mij onjuist. Niet dat ik een tegenstander van dien vrijen middag ben, — in het bedrijf, waarvoor ik de verantwoordelijkheid draag, is die reeds vele jaren geleden ingevoerd en heeft sindsdien bijna overal burgerrecht gekregen — maar daarom kan het overal bindend invoeren toch nog groote bezwaren opleveren.

Het is trouwens ook eene regeling van een geheel andere orde als het tegengaan van een overmatig langen dagelijkschen werktijd en het is vrijwel zeker, dat speciale bedrijven als b.v. die van rijwiel- en automobielherstellers, om maar enkele voorbeelden te noemen, veel beter op een anderen werkdag een vrijen middag hadden dan op Zaterdag.

Zoo zijn in sommige Engelsche steden de winkels ook op Zaterdagmiddag open, omdat juist dan veel personen, die op andere dagen geen tijd hebben, gelegenheid hebben om inkoop te doen, terwijl die winkels op een der andere middagen van de week gesloten zijn, als de andere bedrijven werken.

Wil men per se wettelijk een vrijen middag voorschrijven, iets dat naar ik geloof in geen enkel ander land is geschied, omdat men wel van oordeel zal zijn, dat het minder op den weg van den wetgever ligt om op dat terrein voorschriften te geven, dan zou men toch in allen gevalle de keuze van den dag aan de bedrijven zelf moeten overlaten en deze de vrijheid moeten geven ook niet voor het geheele personeel dezelfde dag te kiezen.

Er is nog een enkele bepaling, waar op ik hier de aandacht wensch te vestigen en die in de kringen van werkgevers als een groote onbillijkheid wordt beschouwd en dat is de bevoegdheid, die de Minister, de Directeur-Generaal of het Districtshoofd heeft om aan elke vergunning tot overwerk of andere werktijdverlenging, die voorwaarden te verbinden, die genoemde autoriteiten noodig achten, dat wil dus zeggen, niet voorwaarden, die uit de Arbeidswet zelf voortvloeien, maar voorwaarden, die niet bij eenige wet zijn voorzien. Het hierin neergelegd principe is geheel onjuist en geeft de uitvoerende macht bevoegdheden en een vrijheid van handelen, die in strijd zijn met ons gevoel van recht en billijkheid.

April 1922.

J. MUYSKEN.

BEPERKTE OF ONBEPERKTE RUBBER-PRODUCTIE.

Bij de talrijke debatten tusschen belanghebbenden bij de rubbercultuur in Nederl.-Indië, welke door schrijver dezer regelen werden bijgewoond, bleek het dat de voorstanders van productiebeperking in hoofdzaak uitgaan van de volgende overwegingen:

1. Bij onbeperkte productie wordt in eerstkomende jaren veel meer rubber voortgebracht dan verbruikers kunnen opnemen.

2. Het laat zich aanzien, dat deze toestand nog eenige jaren zal duren.

3. Deze is ontstaan na den oorlog. Het bleek toen, dat het oorlogs-aanzienlijk het vredesverbruik overtrof, een feit hetwelk nog verergerd werd door de wereldmalaise in haast alle takken van bedrijf.

4. Dientengevolge is bovendien een aanzienlijke rubberstock ontstaan, die voortdurend grooter wordt doordat de productie de consumptie belangrijk overtreft.

5. De marktprijzen van rubber zijn daardoor zodanig gedaald, dat het meerendeel der rubberondernemingen met aanzienlijk verlies werkt, zoodat enkele reeds zijn gesloten en, komt niet spoedig verbetering, dan zullen talrijke ondernemingen hun bedrijf moeten staken.

6. Dit zoude zeer te betreuren zijn, niet slechts

met het oog op de groote kapitalen, die daardoor verloren gaan, maar ook het Rijk zoude alsdan een groot deel der aanzienlijke baten moeten derven, welke tot dusver door de Rubbercultuur werden opgebracht.

7. Te meer is dit te betreuren omdat volgens het oordeel van haast alle groote verbruikers de wereld over eenige jaren alle rubber noodig zal hebben, die nu kan worden geproduceerd.

8. Door een tijdelijke beperking van productie, waardoor de moeilijke overgangperiode wordt overbrugd, zijn alle partijen gebaat:

De rubberproducenten door verbetering van marktprijzen, welke, ofschoon productieprijsen iets hooger worden, toch een matige ondernemerswinst laat.

De rubberfabrikanten doordat zij niet zullen zijn blootgesteld aan de heftige prijsschommelingen welke onvermijdelijk het gevolg zullen zijn van desorganisatie.

Het Rijk doordat een groote bron van welvaart der bevolking (rubber is na suiker onze voornaamste Indische cultuur) voor ernstige schokken wordt behoed.

9. Te vergeefs is gepoogd in samenwerking met rubberondernemers in Engelsche koloniën tot vrijwillige productiebeperking te komen.

Ofschoon het meerendeel der planters daartoe wel genegen was, bleek het aantal outsiders te groot om een redelijk gunstig resultaat van deze vrijwillige samenwerking te mogen verwachten.

Daarom is het noodig dat onze Regeering in samenwerking met de Engelsche zoodanige bepalingen treft, dat productiebeperking algemeen en dus per onderneming zoo gering mogelijk zij.

Daarentegen was het standpunt der tegenstanders ongeveer als volgt:

1. Survival of the fittest is de eenige rationeele weg.

Wie niet sterk genoeg is om door de huidige crisis met eigen krachten te komen, heeft geen reden van bestaan en moet verdwijnen. Slechts daardoor wordt een gezonde toestand geboren, waarbij vraag en aanbod elkaar dekken.

2. Alle Gouvernementsinmenging is hier uit den booze.

3. Dat de aandrang tot samenwerking uitgaat vooral van Engelsche zijde, wordt veroorzaakt door het feit, dat de positie der rubbercultuur in de Engelsche koloniën zwakker is dan die in de Hollandsche.

4. Alle statistieken waaruit stocks en wereldconsumptie worden afgeleid zijn onvertrouwbaar en het is niet na te gaan in hoeverre bij het opmaken daarvan bijzondere belangen invloed hebben uitgeoefend.

De snelste productiebeperking wordt verkregen door het stopzetten van de zwakke rubberondernemingen, want ongetwijfeld zullen dan vele der aanplantingen op die ondernemingen ten gevolge van verwaarloozing verloren gaan.

6. De huidige crisis heeft de productieprijs reeds zooveel naar beneden gebracht, dat de best gesitueerden in staat zijn hun product voor nu te maken prijzen zonder verlies te leveren.

7. Gaan de zwakken te gronde, dan zullen de overblijvenden, als deze crisis zal zijn geweken en het rubberverbruik, zooals mag worden verwacht, inmiddels belangrijk zal zijn toegenomen, voorspoedige jaren beleven en met name zal de rubbercultuur in Ned.-Indië een grooten voorsprong hebben verkregen op die welke elders gedreven wordt.

Schrijver, die zich geheel plaatst aan de zijde van hen, die voor productiebeperking zijn, is van oordeel dat het standpunt der tegenstanders in strijd is met een juiste opvatting onzer koloniale belangen.

Survival of the fittest, in den harten vorm, waarin die door sommigen wordt gepredikt, moge in den bestaansstrijd veelal niet te vermijden zijn, hier, waar naar het oordeel van haast alle deskundigen, het

wereldverbruik over eenige jaren alle rubber zal kunnen opnemen, welke door nu bestaande aanplantingen kan worden geproduceerd, is concurrentiestrijd tot het uiterste ongewenscht en onnoodig.

Er wordt beweerd, dat zelfs bij matige marktprijzen de rubberaanplantingen zullen worden uitgebreid.

Echter valt te betwijfelen of deze uitbreidingen grooter zullen zijn dan het areaal hetwelk jaarlijks door ouderdom of ziekte verloren gaat.

De matige prijzen, welke door samenwerking te verkrijgen zijn, kunnen geen prikkel zijn om groote rubberaanplantingen aan te leggen, en zullen ondernemers, wier bedrijf niet berust op gezonden basis, geenszins voor ondergang behoeden.

Gouvernementsinmenging zal, wanneer een belangrijk deel onzer rubbercultuur te gronde gaat, zeker op den duur niet uitblijven, omdat te verwachten is, dat het ophouden van zoo belangrijke verdiensten voor de bevolking aanleiding zal geven tot verarming en onrust.

Blijkt het echter dat groote, waarschijnlijk Amerikaanse combinaties, gebruik maken van de zwakke financiële positie van vele in Ned.-Indië werkende rubberondernemingen om die voor lagen prijs op te koopen dan bestaat het gevaar, dat noodeloos veel nationaal kapitaal verloren gaat en zullen buitenlandsche groot-kapitaalbelangen ook wel aanleiding geven tot Gouvernementsinmenging (men denke slechts aan verwickelingen in zake het koelievraagstuk).

Het is een ijdele waan der Hollandsche ondernemers, dat zij gemiddeld een sterkere positie innemen dan de rubberplanters in Malakka en Ceylon.

Zulks op onbetwistbare wijze aan te toonen is uit den aard der zaak moeilijk, maar toch kan wellicht het volgende eenigszins dienen:

Uit de April koersnoteeringen van dit jaar blijkt:

A. In Nederlandsch-Indië:

Genoteerd 35 Hollandsche maatschappijen met een gemiddelden koers van ruim 57 pCt.; genoteerd 56 Engelsche maatschappijen met een gemiddelden koers van bijna 71 pCt. of Hollandsche en Engelsche dooreen ruim 65 pCt.

B. In Malakka:

Genoteerd 60 Engelsche maatschappijen met een gemiddelden koers van ruim 120 pCt.

C. In Ceylon:

Genoteerd 54 Engelsche maatschappijen met een gemiddelden koers van ruim 105 pCt.

Het is jammer dat niet kon worden beschikt over noteeringen van alle rubbermaatschappijen en dat hier moest worden volstaan met die welke geregeld worden verhandeld.

De namen der maatschappijen, die hier hebben gediend, zijn ter beschikking van belangstellenden.

Men moge terecht de opmerking maken, dat de koers der aandeelen geenszins een beeld geeft van den stand der aanplantingen, maar toch kan niet worden ontkend, dat daaruit in het algemeen wel een gevolgtrekking mag worden gemaakt omtrent het financieel uithoudingsvermogen der betreffende ondernemingen.

Schrijver acht de geproduceerde cijfers niet geschikt om daaruit de conclusie te trekken dat de Engelsche ondernemingen in doorsnee sterker zijn dan de Hollandsche, maar wel meent hij de in Holland zeer verbreide meening, dat de Nederl.-Indische rubbercultuur vaster in het zadel zit dan die in Malakka en Ceylon aan de hand van bovengenoemde cijfers beslist te moeten afwijzen.

Wat de statistische gegevens betreft wordt toegestemd dat slechts een benaderend beeld kan worden gegeven, dat vermoedelijk later wel zal blijken hier en daar onjuist te zijn geweest.

Toch is het beter te pogen zich een zoo juist mogelijke voorstelling te maken van productie en consumptie, dan maar in den blinde te blijven producee-

ren, hopende dat de consumptie zich zal weten aan te passen.

De Internationale Vereeniging voor Rubbercultuur in Nederlandsch-Indië heeft sedert eenigen tijd een eigen correspondent in Akron, het centrum der Amerikaanse rubberindustrie, waar ongeveer 45 pCt. der wereld-rubberproductie wordt verwerkt. Deze schrijft dat samenwerking tusschen producenten gebiedend noodzakelijk is, daar het blijkt dat elke vraag van rubberfabrieken onmiddellijk een zoo groot aanbod uitlokt, dat van prijsverbetering reeds spoedig geen sprake meer is.

Voor zoover mijne gegevens strekken mag de wereldconsumptie in 1922 hoogstens op 300.000 tons worden gesteld, terwijl de wereldproductie, als geen beperking wordt toegepast, dat cijfer waarschijnlijk met 60 à 70.000 tons zal overschrijden.

De voorraad rubber in Engeland was op 31 Dec. 1921 87.000 tons.

Volgens een telegram uit New York van 12 April j.l. bericht de Rubberassociation aldaar, dat de stock op 31 Dec. 1921 bedroeg:

with manufacturers	plantation	55,388 tons
	para	3.356 "
	all others *)	9.907 "
with importers and dealers	plantation	24.789 "
	para	842 "
	all others	488 "
	grand total	94.770 "

afloat per declarations 34,989 tons.

*) Vermoedelijk wordt bedoeld alle andere soorten rubber.

De geheele wereldstock mag dus wel worden aangenomen op 200.000 tons per 31/12 1921. Zelfs zoo mocht blijken, dat de juiste cijfers er eenigszins minder onheilspellend uitzien dan hierboven aangegeven, mag toch wel worden voorspeld, dat, als het huidige „laisser faire” onze alleen zalig makende leer blijft, de geheele rubbercultuur nog vele zeer zware jaren zal moeten doormaken.

Ondernemers zullen die jaren genoodzaakt zijn tot het uiterste bezuinigingen toe te passen, bezuinigingen, die (wat directies daaromtrent ook mogen beweren) in latere jaren dikwijls zullen blijken kostbare kapitaalsintering geweest te zijn.

De jongere aanplantingen van hen die in den strijd bezwijken zullen waarschijnlijk ten deele verloren gaan en al moge zulks door de overlevenden met voldoening worden gezien, ook zij zullen geducht verzwakt uit den strijd te voorschijn komen. Bovendien loopen zij het niet te onderschatten risico eener verzwakte rubbermarkt, doordat combinaties van Amerikaanse financiers en fabrikanten een groot aantal rubberondernemingen zullen hebben opgekocht, welker product de eigen consumptie der combinaties dekt.

Zooals schrijver den toestand inziet zal de door hem gewenschte productiebeperking werkelijk zwakke ondernemingen niet kunnen redden, daartoe is de bereikbare prijsverbetering onvoldoende.

Maar wel mag worden aangenomen dat die voldoende zal blijken om ondernemingen, die in normale omstandigheden verkeerden, door de crisisjaren heen te helpen. De groote belangstelling, waarmede Amerikaanse fabrikanten het vraagstuk der productiebeperking volgen (volgens berichten van onzen correspondent) doet vermoeden, dat reeds vrij spoedig nadat deze in Hollandsche en Engelsche koloniën zal zijn tot stand gekomen, blijvende prijsverbetering zal intreden.

Daarentegen zal het uitblijven dier beperking wellicht achteraf blijken slechts gediend te hebben om aan een kleine groep producenten, die in zeer gunstige omstandigheden hebben verkeerd, later een zeer sterke positie en dus groote voordeelen te bezorgen.

Ons koloniaal belang is daarmede niet gediend, en waar de Internationale Vereeniging voor de Rubbercultuur in Ned.-Indië waarschijnlijk binnenkort groepen zal zijn om de Ned.-Indische Regeering te adviseeren in zake het vraagstuk der rubberproductie-

beperking, behoort zij naar het oordeel van schrijver daarbij het belang van de *geheele* rubbercultuur in Ned.-Indië, en niet slechts dat van enkele zeer bevoorrechtten te behartigen.

Ook ligt het op haren weg op te komen voor de belangen van het buitenlandsch, in rubber aldaar belegd kapitaal, hetwelk zoo zeer tot de ontwikkeling onzer koloniën heeft bijgedragen.

Volgens loopende geruchten heeft de Engelsche regering te kennen gegeven met de Hollandsche te willen samenwerken in het treffen van overeenkomstige maatregelen, ten einde de rubbercultuur door den huidige crisis heen te helpen en het zoude m.i. onverantwoordelijk zijn, zoo van Hollandschen kant volle medewerking werd onthouden.

Ter beoordeeling van alsdan meest gewenschte maatregelen dient eerst te worden afgewacht, wat ter zake bereids in Indië is voorgesteld. M. SANDERS.

Wassenaar, 15 April 1922.

MEDEZEGGENSCHAP.

Naar aanleiding van hetgeen over dit onderwerp door de heeren Smeenk, Stork en Van Hardenbroek werd geschreven ¹⁾ hebben wij eenige personen uit het bedrijfsleven en de vakbeweging uitgenoodigd, ook hun meening te dezen aanzien eens uiteen te zetten. Hieronder volgt een drielst ontvanger antwoorden, nl. die van de heeren J. H. van Heek, J. H. Wilton en D. G. van Beuningen.

* * *

Ik ontving uw geachte letteren, waarin u mij vraagt, ten behoeve van uw weekblad mijne meening uiteen te zetten omtrent „Medezeggenschap in bedrijfsleiding”.

Eene theoretische studie van deze, in den tegenwoordigen tijd aan de orde zijnde vraag, is door mij niet gemaakt. Ook is, waar er in deze jaren zoo vele gewichtige vraagstukken de aandacht in beslag nemen, door mij nauwlijks of oppervlakkig de gedachtenwisseling gevolgd, die over het onderwerp tot dusver plaats vond.

Het is mij op grond hiervan, en omdat mij daartoe de gelegenheid ontbreekt, niet mogelijk u eene uiteenzetting te geven, waarin mijnerzijds het vraagstuk van alle zijden wordt bekeken en ten slotte mijn oordeel daarover wordt samengevat. Het blijve daarom bij enkele praktische opmerkingen.

Ik wil u dan als mijne meening geven, dat ieder bedrijf, tenzij dit een overheids- of ander monopolie is, en als zoodanig kunstmatig gekweekt en dikwijls ten koste van de belastingbetalenden in 't leven gehouden wordt, op den duur altijd staat of valt met zijne leiding. Is deze leiding niet in goede handen, dus niet bekwaam, dan is, hoe gunstig de levensvoorwaarden overigens mogen zijn, dit bedrijf tot achteruitgang en ten slotte tot ondergang gedoemd.

Medezeggenschap in leiding der zaken door velen moet tot belemmering van beweging en verkeerd bestuur leiden, om de eenvoudige reden, dat het in de meeste gevallen onmogelijk is, dat meer dan enkelen tot het geven van leiding bevoegd zijn. Om eenig recht van medespreken uit hoofde van capaciteit te hebben, is het noodig, dat men daartoe de vereischte kennis bezit, d.i. voorbereiding heeft genoten en ervaring opgedaan. Voor de massa is dat onmogelijk en ondenkbaar.

Verder wijst de ervaring uit, dat een veelhoofdige bestuur, ook al zijn zij, die daarin zitting hebben, geenszins van capaciteiten ontbloot, moeilijk werkt. Het houdt beslissingen tegen, wanneer deze snel genomen moeten worden. Het leidt tot complicatie en wrijving en is niet geschikt voor de behandeling van dikwijls ingewikkelde zaken.

¹⁾ Zie Nos. 317, 318, 320, 322, 325, 326 en 327 van dezen jaargang.

Met het voorgaande is door mij in hoofdzaak geoordeeld op hoogere commercieele en technische leiding van een groot bedrijf.

Wat aangaat inwendige organisatie, valt er in theorie wat te zeggen voor fabrieksraden voor het houden van gemeen overleg, voor de best mogelijke regeling der werkzaamheden en bedrijfsvoorwaarden in ieder der afdelingen. De ervaring heeft evenwel geleerd, dat deze raden niet, altijd van groote waarde zijn geweest, in werkelijkheid buiten de eigenlijke bedrijfsleiding zijn gehouden en meermalen weder zijn prijsgegeven.

Wil men medezeggenschap beperken tot eene regeling van groepsvertegenwoordiging van iedere op zichzelf staande afdeling, het zij zoo. Men stelle zich van de werking daarvan echter niet te veel voor. Hare bevoegdheid blijve in ieder geval beperkt tot het geven van advies aan de directie der onderneming, zonder bindende kracht.

Ik hoop en verwacht, dat in de toekomst als een der grondslagen van de Maatschappij zal blijven bestaan het vrije bedrijfsleven. Bedrijfsleven, slechts aan enkele algemeene regelen gebonden, die den werknemer behoorlijke behandeling waarborgen en den werkgever de niet te ontberen vrijheid van beweging laten. Wanneer dit, zooals mijn overtuiging is, een grondslag blijft, waarvan men wel kan afdwalen, doch waarop men toch vroeg of laat moet terugkomen, dan blijft tevens voor dat bedrijfsleven gelden de onverbidde regel van „the survival of the fittest”.

Waar ik nu van oordeel ben, dat in de bedrijfsleiding „the fittest” voortkomen uit de school des levens, uit de best onderlegden, uit de bekwaamsten, daar moet men die leiding niet naar beneden halen door daaraan op bindende wijze deel toe te kennen aan de velen, die daartoe onmogelijk de noodige bekwaamheden kunnen bezitten. Het zoude zijn een schrede achteruit in stede van vooruit, het zoude zijn eene belemmering der bedrijven en op den duur blijken eene benadeeling van de werknemers, die daarin hun bestaan moeten vinden.

Resumeerende ben ik van oordeel, dat men het instituut van het „Medezeggenschap” moet overlaten aan eigen vrije ontwikkeling. Hoewel ikzelf daarvan geen al te groote verwachting heb, gelooven als ik doe in persoonlijke verantwoordelijkheid, zal ongetwijfeld het goede, wanneer dat in voldoende mate aanwezig is, niet verstikt kunnen blijven, doch uitgroeien.

Van „medezeggenschap in de leiding der zaken”, vastgelegd bij de wet en op bindende wijze omschreven, moet ik mij een beslist tegenstander verklaren.

J. H. VAN HEEK.

* * *

U vraagt mij naar mijn meening omtrent het medezeggenschap van werklieden. Ik kan u dadelijk verklaren, dat ik met het schrijven van den heer J. H. van Heek volkomen homogeen ben. Elke bedrijfsleider, die zich bewust is van zijn verantwoordelijkheid, zal nooit nalaten, adviezen te vragen aan die personen, verbonden aan de onderneming, welke daarvoor in aanmerking komen, doch hij zal uit den aard der zaak altijd besluiten op eigen verantwoordelijkheid nemen. Het gewone medezeggenschap leidt ertoe, dat andere niet met de bedrijfsleiding belaste personen directen invloed op het nemen van besluiten zouden moeten uitoefenen. Dit is volgens mijn opinie onmogelijk door te voeren. Er bestaan aan sommige groote ondernemingen z.g. fabrieksraden, kernen, c.d., gevormd door afgevaardigden van het fabriekspersoneel, wier oordeel ingewonnen kan worden voor aangelegenheden de fabriek betreffende, doch hun invloed zal nooit zoodanig zijn, dat dit het karakter van medezeggenschap kan aannemen.

Uiteraard kom ik met vele andere personen uit bedrijfskringen in aanraking, op grond waarvan ik kan verklaren, dat de boven geschetste opvatting de

algemeen heerschende in die kringen is. Ik acht het verkeerd, dat sommige werkgevers op dit punt in het openbaar een meening verkondigen, welke bij de werklieden en nog meer bij de leiders der werklieden de verwachting zoude kunnen opwekken, dat medezeggenschap, zooals dit door de bestuurders der vakorganisaties wordt opgevat, een bereikbaar iets zou zijn. Het komt mij voor — en zulks juist onder de tegenwoordige malaise-omstandigheden — dat het eerlijker is, zijn juiste meening ten aanzien van de kwestie van medezeggenschap te verkondigen.

Het spreekt vanzelf, dat ik het stelsel van kernen of fabrieksraden goed acht, omdat het vooral bij groote bedrijven wenschelijk is, dat de verschillende fabrieksafdeelingen in direct contact met de bedrijfsleiding kunnen staan, daar zonder dat een goede gang van het bedrijf niet mogelijk zou zijn.

Het oogenblik, waarop de wetgever in deze materie zou ingrijpen en medezeggenschap zou voorschrijven, zou m.i. gelijkstaan met het betreden van den weg, welke naar de socialisatie leidt, een weg, die door een ieder — behalve door de socialistische en nog verder gaande politieke partijen — afgekeurd wordt, aangezien hij naar toestanden zal voeren, zooals wij die in Rusland hebben zien ontstaan.

Ik hoop, u met het voorgaande mijn opinie beknoot en toch duidelijk te hebben weergegeven.

J. H. WILTON.

* * *

Met belangstelling nam ik kennis van de discussie over „Medezeggenschap van den werknemer in de Bedrijfsleiding” in uw blad en gaarne wil ik u mijn huidige meening over dit onderwerp kenbaar maken. Ik schrijf „huidige”, omdat ik mij bewust ben over de vraag van medezeggenschap niet steeds te hebben gedacht, als ik thans doe, terwijl het mij niet onmogelijk voorkomt, dat belangrijke veranderingen in het zoo verdeelde Nederlandsche vakvereenigingswezen mijn meening van heden zich weder zouden doen wijzigen.

Waar van zuivere vakvereenigingen in Nederland nauwelijks gesproken mag worden, daar deze nagevoeg alle in mindere of meerder mate verpolitiekt zijn met alle gevolgen van dien, mag van medezeggenschap, indien daarbij vakvereenigingen ook slechts in het minst betrokken zouden zijn, m.i. geen sprake zijn. Maar ook zonder inmenging van vakvereenigingen acht ik de instelling van medezeggenschap hoogst gevaarlijk. De beste zaak toch kan bij onkundige leiding in korten tijd te gronde gericht, een eigenlijk slechte en moeilijke bij goede leiding boven water gehouden worden en niet eenmaal onkunde of onwil is noodig om een onderneming te fnuiken; reeds de onmogelijkheid om onmiddellijk te kunnen beslissen, elke beperking in de vrijheid van handelen van den leider, schaadt. Ziet of vermoedt deze een klip op zijn weg, dan om het roer zonder dralen! Juist die bedrijfsleiders, die zaakkunde paren aan besluitvaardigheid, zijn de waren. En dezen zouden naast zich één of meer „medezeggens” moeten dulden!? Hoe vaak komt het in een groot bedrijf, waarbij onder druk gewerkt wordt, niet voor, dat men in een korte spanne tijds drie, vier tegenstrijdige ingrijpende orders geeft die subiete reactie vergen!

De antecedenten van den heer Smeenk zijn mij niet bekend, doch zijne artikelen in uw blad, die als theoretische studie zeer zeker interessant zijn, die zelfs een bedrijfsman als C. F. Stork, blijkens diens geschrift, een heel eind medenamen, doen mij sterk vermoeden, dat hij practisch onbekend moet zijn met de eischen, die een groot en levendig bedrijf aan zijn leider stelt.

Waar ik sprak van medezeggenschap heb ik natuurlijk het oog op werkelijke medezeggenschap, op daadwerkelijk medeleiden van de(n) medezeggende(n) werk-

nemer(s). Ik kan toch nauwelijks aannemen, dat de ijveraars voor deze instelling slechts bedoelen een medezeggenschap in naam, een wassen neus, ongeveer analoog aan de wijze, waarop in Duitschland veelal het Betriebsräte-systeem wordt toegepast. Wie zich aan een ander spiegelt, spiegelt zich zacht! Bij onze Oostelijke naburen, die de Betriebsräte hadden te aanvaarden, onderscheiden wij:

1°. den „gemakkelijken” medezegger-werknemer, die geen beletsel vormt, inderdaad dan ook geen medezeggenschap uitoeft;

2°. den zich moeite gevenden dito, met wien de leiding al meer te stellen heeft, maar die gewoonlijk verstandig genoeg is om zich bij alle besluiten neer te leggen, ook als deze zonder zijn voorkennis genomen werden;

3°. den „lastigen” dito, die om welke reden ook, goede of kwade, zich wil doen gelden, die ingevolge zijn recht geen buiten hem om genomen besluiten duldt.

Hiermede handelt men op verschillende, meer of minder onoorbare, wijze. Omkoopning en dergelijke slechte praktijken slechts aanstippende, acht men zich ter bescherming van het bedrijf tegen dergelijke medezeggens gedwongen clandestiene bestuursinrichtingen te scheppen. Zoo laat men aan Aufsichtsratszittingen, bij welke de Betriebsrat tegenwoordig moet zijn, een zoogenaamde technische of financiële „Sitzung” van den Aufsichtsrat zonder den Betriebsrat voorafgaan, die met andere of meer volledige gegevens de straks in den volledigen Aufsichtsrat te nemen besluiten al reeds vaststelt.

Ook hier kan men van een werkelijk medezeggenschap niet spreken en inderdaad omvat de werkring der Betriebsräte niet veel meer dan die der ook in Nederland bekende Personeel-Vereenigingen, Kernen of dergelijke werknemersafvaardigingen of besturen, die met de werkgevers onderhandelingen voeren in wederzijdsch belang. Deze wijze van medezegging, die zich dus beperkt tot het technische gedeelte van het bedrijf der onderneming zelf en de vaststelling der arbeidsvoorwaarden in uitgebreiden zin, die door de politieke vakvereenigingen verfoeid wordt, daar zij eigenlijk de eenige in waarheid zuivere vakvertegenwoordiging vormt, derhalve veel meer toegankelijkheid biedt voor de eischen en nooden van het kw. bedrijf, dan de zoogenaamde vakbonden, die, gepaard aan het verderfelijke streven tot nivelleering, doorgaans ook nog andere aan het bedrijf vijandige bijoogmerken moeten dienen, acht ik alleszins nuttig. Mijn ervaring met dusdanige instituten bij de ondernemingen, die ik leid, instituten, die naar mijn meening in hoofdzaak gegrondvest moeten zijn op wederzijdsche waardeering van werkgever en werknemer, op vertrouwen, hulpvaardigheid en aankweeken van belangstelling in het bedrijf, is, ondanks de vele teleurstellingen, die ook ik als welhaast alle andere werkgevers, die dergelijke groeps- of vakvertegenwoordigingen schiepen, ondervond, ten slotte een gunstige.

Inmenging van regeeringswege wordt door mij niet gevreesd. Welke bewindsman zou het aandurven wettelijke bepalingen hieromtrent te maken? Uniforme regeling is bij de verscheidenheid der bedrijven, zelfs die, werkende in of voor dezelfde branches, alreeds uitgesloten. En de ernstige bewindsman, die zich zou nederzetten teneinde een goede regeling te ontwerpen, die niet op elegante, maar lichtvaardige Smeenske wijze over de practische bezwaren heenhuipelt, zal reeds bij den aanvang van zijn taak de waarheid van het spreekwoord „wie a zegt moet ook b zeggen” bevroeden. Begint slechts, gij voorstanders van het medezeggenschap van den werknemer in de bedrijfsleiding, aan een ontwerp en gij zult alras tot de overtuiging geraken dat, wilt gij niet komen tot een Veraartsch systeem van producenten-, werkgevers- en werknemers-, vervoerders-, handelaars-, distribuanten-, koopers-, consumenten-vereening met de aan-

klevende open vraag, wie moet dat ingewikkelde raderwerk op gang houden en smeren (alias wie moet dat betalen), wilt gij niet een volledige omvorming van de inrichting der maatschappij, gij beter doet op dit gevaarlijke gebied de a niet te zeggen.

D. G. VAN BEUNINGEN.

DE ELECTROTECHNISCHE INDUSTRIE IN NEDERLAND.

Het artikel van mijn hand betreffende de electrotechnische industrie hier te lande in het nummer van 11 Januari ll. heeft tot critiek aanleiding gegeven. Ik kan niet anders dan dit toejuichen. In verbruikerskringen wordt, althans in hoofdzaak, over de besproken industrie gedacht, als door mij weergegeven, en indien deze meening correctie behoeft is het uitstekend, dat die gegeven wordt.

De tot uiting gekomen critiek is te vinden in het artikel van den heer Zeverijn, commissaris van Willem Smit & Co's Transformatorenfabriek te Nijmegen in het 22 Februari-nummer, en in een verhandeling van Ir. Mr. B. Koch, Secretaris van de Vereeniging van Fabrikanten op Electrisch Gebied, in het nummer van 29 Maart. Hieronder zal deze critiek nader onder het oog worden gezien, hoewel de toon van het artikel van Ir. Mr. B. Koch daartoe niet animeert en niet die is, welke voor een vruchtbare polemiek de meest gewenschte is, zoodat ik genoemden heer op dezen onhoffelijken weg niet wensch te volgen.

Doch ter zake. De heer Zeverijn meent, dat ik met mijn artikel een kleineering zou hebben bedoeld van de betrokken industrie. Dit is echter allerminst het geval: op de groote beteekenis van de gloeilampen-industrie werd uitdrukkelijk gewezen en aan het eind der verhandeling met nadruk de groote energie, waarmede in de geheele branche gewerkt is, gereleveerd. Ook meent de heer Z. dat ik niet voldoende rekening zou hebben gehouden met de omstandigheid, dat eerst na 1912 de electrotechnische industrie gegrondede reden van bestaan had gekregen. Natuurlijk heeft elke jonge industrie de kinderziekte door te maken, en om een dergelijken bedrijfstak alleen op dien grond bestaansrecht te ontzeggen, zou inderdaad onbillijk zijn. Doch hierom gaat het hier niet, de kwestie is maar of de ontwikkeling tijdens den oorlog niet te snel is geweest, en of het in het algemeen belang is dezen groei nu ook verder kunstmatig te willen behouden. Het hebben en in stand houden van een zoo uitgebreid mogelijk productie-apparaat is natuurlijk voor een land een groot belang in tijden van op-zich-zelf-aangewezen-zijn. Maar dergelijke perioden zullen toch wel steeds uitzondering blijven en bij een regeling als door den heer Z. aangegeven, waardoor voor een transformator van ongeveer f 1200 (rekening houdend met den gemiddelden markenkoers in Februari) niet minder dan f 1500 aan invoerrecht zou moeten worden betaald, wordt de afnemer onnoodig belast, en van algemeen standpunt beschouwd is een dergelijke regeling zeer zeker een nadeel. En nu wil ik gaarne toegeven, dat bij het ontbreken van binnenlandsche concurrentie de buitenlandsche fabrieken den prijs zeker zullen verhoogen, doch er zijn ook in dat geval nog andere concurrenten uit andere landen waarmede rekening moet worden gehouden, en die zullen beletten dat de prijs buiten redelijke verhouding zal worden opgedreven, zoodat een binnenlandsche fabriek tot het voorkomen van prijsopdriving niet noodig is. Wel noodig is binnenlandsche fabricage in het geval van een wereldmonopolie, dat in handen van één bepaald land is, zooals b.v. vóór den oorlog de kleurstofindustrie, doch bij de in zooveel landen uitgeoefende electrotechnische industrie geldt deze overweging niet. Bij een overmatig hooge tariefmuur bestaat ook altijd het gevaar, dat de beschermde in-

dustrie, welke dan vrij spel heeft, op haar beurt te hooge prijzen gaat rekenen.

Volkomen gelijk geef ik den heer Z. echter inzake zijn opmerking betreffende het vrij invoeren van afgewerkte machines en het belasten van grondstoffen, dit is werkelijk een premie ten gunste van het buitenlandsche fabriekaat welke door niets wordt gerechtvaardigd.

Thans het artikel van Ir. Mr. B. Koch. Ik heb de vraag van de Vereeniging van Fabrikanten woordelijk weergegeven zooals die in de courantenberichten te lezen was, en in mijn artikel is niets anders gezegd dan in dat van den heer K., van een verzoek om „reusachtige bescherming” heb ik niet gerept.

Dat bestellingen van Rijk en Gemeenten een kleineering zouden beteekenen, is in mijn artikel niet te vinden. De heer K. wil deze leveranties als een groot succes geboekt zien, en wil ze blijkbaar beschouwen als de kroon op het werk. Enkele regels verder spreekt hij echter zichzelf tegen door ten gunste van de Electro-technische Industrie voorh. Smit & Co. te Slikkerveer aan te voeren, dat deze vóór den oorlog slechts 20 pCt. van haar productie aan Marine en Koloniën leverde, en gedurende den oorlog 40 pCt., in welk geval thans weder het geringe percentage dezer leveranties als een succes wordt beschouwd.

Dat het voorts logisch is, dat de heer K. als Secretaris van de Vereeniging van Fabrikanten over betere gegevens kan beschikken, dan ik, behoeft wel niet te worden betoogd. Ik moest mijn gegevens ontleenen aan voor ieder toegankelijk materiaal, de heer K. heeft alle hulpbronnen ter beschikking. Niettemin zijn ook zijn gegevens uiterst mager en nietszeggend. De getallen 20 en 40 pCt. in het bovengenoemde geval zijn b.v. toch zeker niet meer dan globaal, en bovendien oncontroleerbaar. Het zou interessant zijn, indien de heer K. behalve de percentages van verkoop aan Marine en Koloniën, ook die van andere Rijks- en Gemeentestellingen had gegeven. Doch zelfs dan blijft zulk een opgaaft „l'art de grouper les chiffres!” De ervaring, welke men echter vroeger bij die fabrieken opdeed, als men daar motoren wilde koopen, wijst op een heel ander totaal percentage.

De heer K. verwijt mij „losweg geuite beweringen” Wat moet men echter denken van een opmerking als deze, dat de Electromotorenfabriek Smit en de Transformatorenfabriek vóór den oorlog „loonend produceeren” konden? Wat noemt men nu „loonend”?

Een verder verwijt is, dat tal van electro-technische bedrijven door mij niet genoemd worden. Nergens echter staat in mijn artikel te lezen, dat de opsomming een volledige zou zijn, integendeel, duidelijk staat er dat alleen de voornaamste werden opgenoemd.

Of het artikel van den heer K. veel aan de strekking van mijn betoog kan tornen, betwijfel ik. Waarom wordt mijn bewering, dat de gloeilampenindustrie geen bescherming behoeft, omdat deze daarvoor zelf gezorgd heeft, met stilzwijgen voorbij gegaan? Kan de „self-help” van deze uitstekend geleide fabrieken niet door andere bedrijven worden nagevolgd, of kunnen die alleen groot worden door bescherming?

„De tijd zal 't leeren” was reeds een leus van onze vaders. Men leze nu b.v. de volgende zinsnede uit het Verslag van de Kamer van Koophandel te Hengelo (O.): „de Heemaf, welke op 31 December 1920 nog aan 1263 personen werk verschaft, zag dit aantal op 31 December 1921 tot op ongeveer de helft teruggebracht, waarvan nog een deel op wachtgeld gesteld is en een ander deel slechts een gedeelte van de week werkt. De vooruitzichten in deze branche zijn zeer ongunstig.” Nu zal men mij tegenwerpen, dat deze ongunstige toestand juist het gevolg is van het ontbreken van bescherming, van de algemeene

malaise enz. Ik zou dan alleen dit willen vragen: waarom ondervindt de Heemaf den invloed van die factoren storend en Philips Gloeilampenfabrieken niet in die mate? Dat het antwoord niet moet worden gezocht in protectionistische richting, zal een ieder duidelijk zijn.

Bovendien, het loopt met de valuta-concurrentie van Duitse zijde, waar het immers hoofdzakelijk om gaat, zoo'n vaart niet meer, en de dagelijksche practijk bevestigt dit. Ook het artikel van Mr. Treub in het jongste nummer van „Vragen des Tijds” is in dit opzicht bijzonder leerzaam. Hoewel het proces door nieuwe inzinkingen van den markenkoers af en toe onderbroken en gestoord wordt, naderen de Duitse prijzen steeds meer den wereldprijs, en elke week kan men nieuwe artikelen toevoegen aan de lijst van goederen waarvan de Duitse en de Engelsche, Belgische of Amerikaansche prijzen gelijk of nagenoeg gelijk zijn. En met schrik ziet men in Duitschland het oogenblik naderen waarop dat niveau over de heele liet bereikt zal zijn. Bij mijn jongste bezoek aan Duitschland van enkele weken geleden slechts, bleek het mij dat men zich daar algemeen van dat feit terdege bewust was en de verwachtingen waren dan ook algemeen uiterst pessimistisch. Trouwens, tot prijzen gelijk aan de wereldmarktnoteeringen behoeft het nog niet eens te komen. Reeds thans zijn de levertijden van electromotoren van Duitsch fabrikaat zoo abnormaal lang, voor sommige niet eens zoo bijzondere typen b.v. 6 of 8 maanden, en het risico betreffende het aanhouden zelfs van die lange levertermijnen en voor het later verhoogen van den prijs is zoo groot, dat in een steeds toenemend aantal gevallen de bestellingen niet meer aan Duitse fabrieken worden gegeven doch aan Nederlandsche, die meestal zeer vlug kunnen leveren. Dit verschijnsel doet zich trouwens algemeen voor: de steeds onzekerder wordende Duitse levertijden en het toenemende risico van latere verhooging der Duitse prijzen zijn te zamen een steeds effectiever werkende protectie voor de binnenlandsche industrie.¹⁾

Concludeerende kan worden gezegd, dat het artikel van Ir. Mr. B. Koch de strekking van mijn betoog onaangetast laat. Nogmaals, de tijd zal leeren, welke zienswijze de juiste was, en voor wie onbevooroordeeld wil zien, zijn de teekenen des tijds thans duidelijk genoeg.

E. J. TOBI.

Amsterdam, April 1922.

LONDENSCHER CORRESPONDENTIE.

De uitwerking van het sluiten van het Duitsch-Russische verdrag; Mr. Goodenough over de regeling der internationale schulden; inkrimping der werkzaamheden op het vasteland van Europa door Engelsche banken; de Safeguarding of Industries Act en het invoerrecht op handschoenen; verlaging van het bankdisconto en de leeningpolitiek der regeering; voortduring der moeilijkheden in de machine- en scheepsbouw-nijverheid; handelsbeweging over de maand Maart; het rapport der Cave

¹⁾ Een treffende illustratie hiervan vond ik ongezoekt in een brief van een groote Duitse machinefabriek, die ik enkele dagen geleden ontving en waaruit ik mij veroorloof te citeeren: „Die Verzögerung ist auf die ausserordentlich schwierige Material-Beschaffung, wie sie hier z. Zt. besteht, zurückzuführen. Die weitere Entwicklung der Dinge hat sich aber nahezu trostlos gestaltet. Lieferzeiten für Rohmaterial und Halbzeuge von 4, 5 und 6 Monate sind heute keine Seltenheiten mehr. Verschiedene Werke erklären, dass sie auf 8—10 Monate hinaus voll besetzt sind und vor dieser Zeit Aufträge nicht mehr entgegennehmen können.” Verder commentaar hierop is zeker wel niet noodig.

Commission in zake het Trade Board System.

Onze Londensche Correspondent schrijft ons dd. 21 April 1922:

The exciting events at Genoa have combined with the holiday season to throw other matters into the background. The indignation over the action of Germany is now dying down to some extent, and there is even a disposition to regard the Conference as not completely wrecked. It is, perhaps, significant that the merits or demerits of the Russo-German treaty have hardly been considered at all: the whole affair is being judged from the political standpoint. From this point of view, it has roused all the latent suspicion of Germany still entertained in so many quarters, and has done great harm in re-emphasising the division of feeling which in the last few months seemed on the point of being bridged over. That it has afforded the extremist press an admirable opportunity of attacking the Conference, and to clamour once more for the mailed fist in European affairs is a dis-service to the cause of European stability which perhaps outweighs any advantages the Treaty itself may possess as an instrument of economic progress in the East of Europe. The Liberal Press has done good in regretting the manner in which the Treaty was signed, but at the same time insisting that its positive merits should not be overlooked.

Whilst the yellow press is already seeing an armed attack on the Treaty of Versailles as a result of the Russo-German Treaty, more serious persons are considering whether there will not be a serious Reparations Crisis in the near future. I have already mentioned the Chancellor of the Exchequer's plan for the settlement of inter-Allied debt and indemnity payments in a previous letter. Just before the holiday, a variant of this scheme was presented to the American Chamber of Commerce in London by Mr. Goodenough of Barclay's Bank. His plan is simple. The debts of the Allies to each other, and the German indemnity are all to be scaled down to a figure which the countries in question can really pay. Debtors are to hand over to creditors bonds which these are in turn to endorse and then hand over to the United States. In this way, the ultimate security — the German indemnity payments — will be mobilised to settle the debt to America. But the United States will have as additional security the endorsements of the Western European States, and this should increase very considerably the saleability of the bonds. The scheme does not, and is not intended to, deal with internal indebtedness.

Coming from a well-known City figure, this scheme has naturally attracted a good deal of attention. Unfortunately, as in all these cases, it starts with an assumption, namely, that the debts and the indemnity will be cut down to a figure which will represent real capacity to pay. The time may come when this will be possible, and speeches like Mr. Goodenough's help the process, but it is pretty safe to say that time is not yet.

Some important changes are announced with regard to the Continental affiliations of the British Banks. The London County and Westminster intends to close the greater part of its branches in Spain, and to concentrate its business in Madrid. It is announced, though from a foreign source, that Co and Co. (France) is to be taken over by Barclay's Bank. Finally, the relations of the British Government to the Anglo-Italian Corporation have undergone a change. In consideration of previous advances being treated as the property of the Corporation, the Government escapes further instalments. The British company has also taken over the shares of the sister Italian corporation. These are all signs that the policy of expansion in Europe has not been quite so profitable as was expected.

The unfortunate Safeguarding of Industries Act has received quite a deal of attention recently. Mr. Asquith delivered a fierce attack on the Act just before the House of Commons adjourned, and we are assured that a crisis has arisen inside the Government over the question of fabric gloves. It is said that the Committee which investigated the complaints of the glove makers was in favour of imposing a duty, and that Mr. Stanley Baldwin of the Board of Trade insists that the duty shall be imposed. Both the glove makers and their friends, and the Bolton spinners and their friends are complaining, and quite rightly, of the delays of the Government, in coming to a decision. The trouble is that a duty on gloves, due to the acknowledged fact that the British makers cannot compete, will be a bad electioneering point with the women electorate.

Very suddenly on Thursday last the Bank Directorate decided to push Bank Rate down. The result was that the country was taken rather by surprise, though the effect has been that Government stocks continue to rise. The latest news is that the sale of Treasury Bonds by tender is to stop as from this week, and that holders of 5 per cent War Bonds maturing in October and next April are to be given the option of exchanging into 4½ per cent 10-Year Treasury Bonds at par, plus a cash payment of £4, or into 3½ per cent Conversion Loan. It is beginning to be clear that the Government does not intend to introduce a Funding Loan at all, but hopes that with the progressive decline in the value of money, conversion rights of the higher interest stocks into lower interest stocks, especially the 3½ per cents, will be more and more popular. How far this plan will be successful depends on the future price of money: it must not be overlooked that the cheapness of money at the moment is still due to the absence of anything like good trade.

The Engineering Dispute still drags on, and the employers threw away a good card by not coming to terms with the unskilled unions. The renewed breakdown occurred over the following point. It was agreed that the men should discuss „material changes”. Unfortunately, the employers would not concede the unions the right to help in the decision as to what was a „material change” of practice. This is of course the crux of the whole matter. At the moment of writing, renewed negotiations are proceeding, and the tone of the press is optimistic. The trouble in the ship-building yards is not settled either, and the cotton unions and the employers have not yet agreed on the precise amount of the impending wage-cut, though it is not likely that there will be serious trouble in this case.

The Trade Returns are out, and make matter for doleful or for optimistic views, according to the general standpoint of the persons concerned.

	Imports (mill. £. stg.)		British Exports	
	March '22	Feby. '22	March '22	Feby. '22
Food, Drink and Tobacco	45,3	32,3	3,3	2,8
Raw Materials and Mainly				
Unmanufactured	22,1	20,2	8,5	6,9
Mainly Manufactured	20,3	16,6	51,8	48,0
Total, incl. Animals and Parcels Post	87,9	69,4	65,6	58,3

Re-exports have hardly changed over the period, amounting to £10.2 in March, and to £10.2 in February. Of course the price level and the number of working days in the two months were not the same, and the question arises as to how the trade looks if the price level is stabilised. This week's Board of Trade Journal goes into this matter, and shows the following results:

	Trade on the Basis of 1913 Prices January to March			
	1922	1921	1920	19
Total Imports	156,5	140,0	186,8	196,3
Re-exports	25,6	17,2	34,1	31,1
British Exports	85,5	68,2	90,8	127,3

Whilst imports are thus 80 per cent of the 1913 volumes, exports of British produce are still only 67 per cent of the corresponding amounts in 1913. One of the most satisfactory features of the situation is the increase in Coal Exports. These amounted to 17.6 mill. tons in the first quarter of this year, taking bunker coal into account throughout, as compared to 8.4 mill. tons in the first quarter of last year, and as compared to 12 mill. tons in 1914.

The Cave Commission on the Trade Board System has now reported, and the report is a compromise between the two views that trade boards are an unmixed blessing, and the views of business men that they are an unmitigated nuisance. The Commission believes that in certain cases they have contributed to the depression and unemployment by adding an element of rigidity to the wages paid. On the other hand, the Commission thinks that the Trade Boards have protected the „fair” employer, have helped the relations between the two sides in industry, and have prevented the continuance of the worst evils of sweating. The recommendations of the Commission mainly make for greater elasticity in the practice of the system: the demand for a national minimum has been rejected, and the principle of district boards for different industries has been put forward. But it cannot be said that the Commission proposes any drastic change in either direction.

DE RIJKSMIDDELEN.

In dit nummer treft men aan het gebruikelijke overzicht van de opbrengst der Rijksmiddelen over de maand Maart 1922, vergeleken met de overeenkomstige cijfers van Maart 1921.

De oorlogswinst- en verdedigingsbelastingen brachten tot dusver in totaal op f 1.046.882.241, waarvan f 767.131.377 op rekening komt van eerstgenoemde heffing.

Met inbegrip van de opcenten ten behoeve van het leeningfonds — behalve die op den suikeraccijns, welke geen verzwaren van belastingdruk medebrachten — is in totaal eene som van f 1.292.569.781 ontvangen uit belastingheffing, die haren grond vindt in de buitengewone omstandigheden.

De gewone middelen brachten in de afgelopen maand f 36.647.498 op tegen f 37.413.930 in Maart 1921 en vertoonden mitsdien een achteruitgang van f 766.432. De totale opbrengst in de afgelopen maand overtrof de raming met een bedrag van f 847.415. De opbrengst der middelen over de eerste drie maanden van het jaar 1922 bleef f 7.216.083 ten achter bij drie twaalfden der raming.

In vergelijking met Maart 1921 vertoonden in Maart 1922 vooral de grondbelasting, de inkomstenbelasting, de vermogensbelasting, de wijn- en bieraccijns een hooger opbrengstcijfer. Daarentegen brachten minder op de dividend- en tantiëmebelasting, de suiker-, de gedistilleerd-, de zout- en de geslachtaccijns- de zegel- en registratierechten.

Ook in de maand Maart 1922 heeft de grondbelasting weder ruim gevloeid. De opbrengst was een bedrag van f 669.219 hooger dan in de overeenkomstige maand van 1921 (de vorige maand was de opbrengst f 146.882 hooger dan in de overeenkomstige maand van 1921). De hoogere opbrengsten zijn een gevolg van het inhalen van achterstand bij het opmaken der kohieren. Om dezelfde reden wijst de inkomstenbelasting een hooger opbrengst van f 2.260.178 aan. De dividend- en tantiëmebelasting blijft weer een vrij belangrijk bedrag beneden de opbrengst in de overeenkomstige maand van het vorig jaar. Was de vorige maand een vermindering van f 817.678 te constateeren, thans bleef deze bate een bedrag van f 1.872.178 bij de opbrengst in Maart 1921 ten achter. Hierin weerspiegelt zich de achteruitgang van het economische leven.

Voor de hoogere opbrengst van de vermogensbelasting van f 536.870 is geen bijzondere reden op te geven.

Wat den suikeraccijns betreft, valt op te merken, dat tegenover een geringe hoogere opbrengst van dien accijns in de vorige maand (f 14.175) thans een mindere opbrengst van f 737.561 is aan te wijzen.

De geruchten omtrent een voorgenomen verhoging van den wijnaccijns stimuleeren den aankoop in het buitenland. Deze accijns bracht over de afgelopen maand f 61.715 meer op dan in Maart 1921.

Uit den gedistilleerdaccijns ontving de schatkist ruim 5½ ton. In vergelijking met Maart 1921 alzoo een vermindering van f 654.618.

Ten gevolge van het bierverbruik, dat toeneemt ten koste van dat van sterken drank, was de opbrengst van den bieraccijns f 73.658 hooger dan in de overeenkomstige maand van het vorig jaar.

Een belangrijke achteruitgang valt waar te nemen bij den accijns op het geslacht, welke in verband met de daling der vee prijzen en invoer van buitenlandsch vleesch, dat aan invoerrecht is onderworpen, van f 1.216.420 op f 715.046 terugging. Ook de zoutaccijns geeft als gevolg van grooter invoer van buitenlandsch zout eene vermindering van f 17.280 te zien.

Als gevolg van den slechten toestand in het zakenleven vertoonen de zegel- en registratierechten een belangrijke vermindering van resp. f 233.615 en f 1.187.136. Dat de opbrengst der zegelbelasting in Maart 1922 zooveel minder was dan in Maart 1921, niettegenstaande de invoering op 1 Maart 1922 van de wet van 24 December 1921 (Staatsblad no. 1409) moet worden toegeschreven aan de heerschende malaise.

Tegenover den teruggang van invoerrechten en statistiekrechten, welke de vorige maand moest worden geconstateerd, valt deze maand voor beide rechten een meerdere opbrengst aan te wijzen. Voor de rechten op den invoer bedroeg de meerdere opbrengst f 436.599, voor de statistiekrechten f 102.578. Deze meerdere opbrengsten mogen echter niet worden aangemerkt als een bewijs voor verbetering van onzen economischen toestand.

De toename van de opbrengst der loodsgelden bedroeg f 45.042 (de vorige maand bedroeg de hoogere opbrengst f 23.134).

De totale opbrengst der middelen in de eerste drie maanden van 1922 overtrof de opbrengst in de overeenkomstige maanden van 1921 met een bedrag van f 3.073.014.

AANTEKENINGEN.

Daling van den rentestand in Zwitserland. — Eenige interessante gegevens hierover bevat het maandbericht van de Schweizerische Kreditanstalt. Het vangt aan met den toestand op de geldmarkt. De teruggang heeft zich daar reeds voltrokken. Particulier disconto is van een maximum van 5½ pCt. in 1918 langzamerhand op 4⁷/₁₆ pCt. in begin 1920 gedaald, om daarna snel op 1½ pCt. te komen. De officieele discontorente der Nationalbank, 21 Augustus 1919 tot 5 pCt. verhoogd, is in 1921 in twee etappes tot 4 pCt. en 2 Maart 1922 tot 3½ pCt. verlaagd, waardoor Zwitserland het laagste bankdisconto van de wereld geniet.

De debetrente der particuliere banken is eveneens reeds gedaald. De banken te Zurich hebben mog voor de laatste discontoverlaging besloten de debetrente per 1 April met ½ pCt. te verminderen, terwijl in andere deelen van het land reeds tot dergelijke maatregelen besloten was. Meer dan meestal echter wordt aangenomen is de debetrente afhankelijk van de creditrente. Een aantal bankinstellingen ziet zich in haar bewegingsvrijheid in deze richting echter belemmerd door een in de laatste jaren verkregen portefeuille hooge rente dragende obligaties.

Op de kapitaalmarkt is de teruggang eveneens al begonnen. Reductie van de hypotheekrente wordt gemeld uit een aantal kantons. De hypotheekrente is bij de stijging achteraan gekomen; volgens de jaarverslagen der Züricher Kantonalbank is zij sinds 1913 gemiddeld met slechts ¾ pCt. van 4½ tot 5¼ pCt. gestegen. Men kan gerust beweren, dat in 't algemeen, dank zij de werkzaamheid der kantonale instituten, de Zwitsersche boer uitermate goedkoop crediet geniet.

Op de obligatiemarkt eindelijk is de ontspanning onmiskenbaar. Terwijl nog in 1920 het Zwitsersche Standaard-beleggingsfonds, de 3½ pCt. Bundesbahnen A.-K., tegen 54 pCt. verhandeld werd, dus een rendement van 6½ pCt. gaf, zonder de winst bij aflossing in aanmerking te nemen, is de koers thans 77,50, waarbij het rendement 4¾ pCt. bedraagt.

Staats-, kantonale en gemeenteleeningen waren tot midden 1921 als regel van het 6 pCt. rentetype, terwijl soms 6½ of 7 pCt. moest worden toegestaan. Industriële obligaties werden tegen 7 pCt. slechts met moeite ondergebracht, terwijl eenmaal een emissie van een 8 percents papier plaats vond. Thans ligt de 5½ pCt.-rentevoet voor kantonale leeningen al weer achter ons, terwijl al weer 6 percents industriële emissies aan de markt komen. Ongetwijfeld, zegt het bericht, zou deze daling nog sneller geschieden, wanneer de staatspomp een weinig tot stilstand kwam, waarop echter helaas in de naaste toekomst weinig kans is. Dit laatste zou men wellicht ook van ons land kunnen zeggen!

Wij zien, aldus het bericht, over de geheele linie den rentevoet dus dalende en wel, overeenkomstig de wetmatigheid onzer economische organisatie, op de geldmarkt in sneller, op de kapitaalmarkt in langzamer tempo. Wie deze beweging juist beziet zal zich niet aan de overtuiging kunnen onttrekken, dat ook de rentevoet den weg gaat, dien hem de huidige crisis dwingt te gaan.

Waarde en omvang van den buitenlandschen handel der Vereenigde Staten in 1920 en 1921. — Van 75 percent der 13½ milliard dollars, welke de waarde was van den in- en uitvoer in 1920, welke waarde in 1921 tot 7 milliard gedaald is, aldus het maandbericht der National City Bank, kan het gewicht bepaald worden. De achteruitgang in hoeveelheid vergelijkende met de waardedaling, artikel voor artikel en verder de totalen, kan ten minste de verhouding benadend worden, waarin de prijsdaling stond tot de waardedaling van den buitenlandschen handel.

Een overzicht wordt dan gegeven van de verhouding van de daling van hoeveelheid en waarde van die goederen, waarvan de hoeveelheid kan worden bepaald, voor zooverre de over de grens verplaatste hoeveelheid meer dan \$ 1.000.000 waard was. Aldus komt men voor 1920 tot een gewicht van 250 milliard lbs. voor invoer plus uitvoer, terwijl dit cijfer voor 1921 200 milliard lbs. bedraagt, een daling met 20 pCt. van de hoeveelheid dus, terwijl de waarde dezer hoeveelheden resp. \$ 9832 miljoen en \$ 4988 bedroeg, een daling van 49 pCt. dus. De daling der hoeveelheid bedraagt voor den uitvoer 22, voor den invoer 10 pCt., de waardecijfers vertoonen een vermindering van resp. 43 en 56 pCt. De betrekkelijk geringe daling van de ingevoerde hoeveelheden is een gevolg van den grooten invoer van ruwe petroleum. Schakelt men deze uit, dan krijgt men voor den invoer een hoeveelheidsdaling van 32 pCt., een waardedaling van 56 pCt.

Verdeelt men de goederen in levensmiddelen, grondstoffen voor de industrie en eindproducten, dan vertoont bij den export de eerste groep een stijging van de hoeveelheid met 30 pCt., doch een waardedaling van 32 pCt., de tweede dalen in gewicht en waarde van resp. 35 en 49 pCt., terwijl bij de derde groep hetzelfde verschijnsel optreedt in een omvang van resp.

27 en 50 pCt. Wat den invoer aangaat vertoonen levensmiddelen een gewichtsvermindering van 23 pCt. en een daling van 64 pCt. in waarde; voor eindproducten zijn deze cijfers resp. 7 en 47 pCt., voor grondstoffen, inclusief petroleum, resp. 5 en 51 pCt.; doch exclusief petroleum resp. 32 en 57 pCt.

De waardedaling per gewichtseenheid valt het meeste op bij de levensmiddelen en de grondstoffen voor de industrie. Geïmporteerde ruwe suiker b.v. vertoont een daling in gewicht van 26 pCt. en van 76 pCt. in waarde, koffie een stijging in gewicht van 3 pCt., doch een waardedaling van 43 pCt., wol een gewichtsstijging van 23 pCt., doch een waardedaling van 51 pCt., huiden en vellen een daling in hoeveelheid en waarde van resp. 32 en 72 pCt., voor ruwe katoen zijn deze cijfers 54 en 76 pCt., voor rubber 29 en 69 pCt.

Bij den uitvoer zien we een stijging van de uitgevoerde hoeveelheid tarwe en meel van 18 pCt., een waardedaling echter van 32 pCt., voor katoen zijn deze cijfers 5 en 52 pCt., voor tabak 10 en 16 pCt. Steenkool wijst een daling in hoeveelheid en in waarde aan van resp. 36 en 52 pCt.

De volgende tabellen geven een overzicht van waarde en gewicht van invoer en uitvoer, in zoverre het gewicht kan worden vastgesteld en het percentage van stijging of daling, bij vergelijking van het kalenderjaar 1921 met het kalenderjaar 1920.

	Invoer.				
	Millioenen lbs. 1920	Millioenen lbs. 1921	Percent. stijging of daling	Millioenen Dollars 1920	pCt. stijging of daling 1921
Levensmiddelen:					
Suiker	8.066	5.967	- 26	1.015	237 - 76
Koffie	1.297	1.341	+ 3	253	143 - 43
Cacao	344	305	- 11	54	23 - 57
Thee	90	77	- 14	24	14 - 41
Vruchten en noten	4.344	4.689	+ 8	72	56 - 22
Vleesch	153	59	- 61	21	7 - 66
Visch	301	304	+ 1	35	29 - 17
Eieren	29	18	- 37	7	3 - 57
Melk	24	9	- 62	3	1 - 66
Boter	37	19	- 48	19	7 - 63
Kaas	16	27	+ 68	6	9 + 50
Tarwe	2.148	1.398	- 35	75	36 - 52
Bloem	160	192	+ 20	9	8 - 11
Rijst	143	84	- 41	14	3 - 78
Specerijen	61	64	+ 4	12	5 - 58
Melasse	1.921	936	- 51	5	2 - 60
Tapioca	105	55	- 47	6	2 - 66
Groenten	716	304	- 57	32	8 - 75
Oliekoeken	229	88	- 61	4	2 - 50
Vee	332	162	- 51	27	6 - 77
Rest	869	257	- 70	57	19 - 66
Totaal levensmiddelen	21.385	16.355	- 23	1.750	620 - 64
Grondstoffen:					
Katoen	300	139	- 54	139	33 - 76
Wol	260	321	+ 23	127	61 - 51
Zijde	30	45	+ 50	285	259 - 9
Vezelstoffen	909	548	- 40	80	34 - 57
Huiden en vellen	510	348	- 32	244	68 - 72
Rubber	603	427	- 29	249	76 - 69
Gommen	142	32	- 42	52	23 - 55
Soda Nitrate	2.961	326	- 72	63	18 - 71
Meststoffen	2.499	696	- 72	51	12 - 76
Vlaszaad	1.378	684	- 50	75	20 - 73
Tabak	82	53	- 35	82	54 - 34
Copra	248	224	- 10	19	10 - 47
Houtpulp	1.812	1.394	- 23	89	39 - 55
Chineesche klei	724	328	- 55	4	2 - 50
Aluminium	40	31	- 22	12	7 - 41
IJzererts	2.852	707	- 75	5	1 - 80
Kopererts	116	103	- 12	22	14 - 36
Tinerts	67	31	- 54	19	6 - 68
Steenkool	2.554	2.531	- 1	7	7 - 0
Petroleum	36.552	43.272	+ 18	56	67 + 16
Rest	2.633	1.605	- 39	128	59 - 53
Grondstoffen-totaal	57.372	54.395	- 5	1.808	870 - 51

Eindproducten:

Katoenen weefsels	36	21	- 41	52	29	- 44
Katoenen garens	94	49	- 47	29	6	- 80
Wollen weefsels	8	7	- 12	20	14	- 30
Wollen garens	4	6	+ 50	8	7	- 12
Zijden weefsels	3	4	+ 33	36	24	- 31
Zijden garens	3	2	- 33	13	6	- 54
Vezelfabrikaten	11	8	- 27	26	11	- 57
Burlaps	569	472	- 16	89	41	- 53
Jute zakken	51	65	+ 27	8	4	- 50
Papier om te bedrukken	1.460	1.585	+ 9	69	79	+ 14
Creosoot	129	232	+ 80	4	5	+ 25
Houtcarton	86	39	- 55	3	1	- 66
Calcium carbide	83	85	+ 2	3	3	- 0
Cacao olie	216	190	- 14	33	15	- 54
Palmolie	42	23	- 45	5	2	- 60
Soyaolie	112	16	- 85	13	1	- 92
Koper, ruw enz.	369	248	- 33	68	31	- 54
Tin, ruw, enz.	126	54	- 57	74	17	- 77
IJzer, ruw, enz.	416	99	- 76	13	2	- 84
Sigaren, enz.	6	2	- 66	17	6	- 64
Rest	1.206	1.466	+ 21	71	41	- 42
Totaal eindproducten	5.030	4.673	- 7	654	345	- 47

Invoer, algemeen

totaal ¹⁾ 83.787 75.423 - 10 4.212 1.835 - 56

¹⁾ Waarvoor gewicht kan worden opgegeven.

	Invoer.		Uitvoer.			
	Millioenen lbs. 1920	Millioenen lbs. 1921	Percent. stijging of daling	Millioenen Dollars 1920	Millioenen Dollars 1921	pCt. stijging of daling
Levensmiddelen:						
Tarwe en bloem	16.979	20.098	+ 18	822	551	- 32
Mais en maïsmeel	1.164	7.382	+ 534	34	96	+ 182
Haver en havermeel	478	204	- 57	16	5	- 68
Rijst	393	600	+ 52	37	21	- 43
Rogge	3.192	1.669	- 47	122	44	- 63
Gerst	854	1.238	+ 44	27	21	- 22
Vruchten en noten	571	702	+ 22	49	46	- 6
Vleesch	1.061	796	- 24	259	139	- 46
Spek en talk	780	1.116	+ 43	179	140	- 21
Boter	18	8	- 55	10	3	- 70
Kaas	16	12	- 27	5	3	- 40
Melk	414	299	- 28	65	38	- 41
Eieren	27	34	+ 25	14	11	- 21
Visch	118	86	- 27	19	10	- 47
Suiker	924	934	+ 1	95	49	- 48
Katoenzaad-olie	185	253	+ 36	35	24	- 31
Oliekoeken	590	1.207	+ 104	18	25	+ 38
Groenten	420	340	- 19	21	11	- 47
Vee	72	167	+ 131	11	12	+ 8
Hooi	141	116	- 17	2	1	- 50
Rest	356	290	- 18	21	13	- 38
Totaal levensmiddelen	28.753	37.551	+ 30	1.861	1.263	- 32
Grondstoffen:						
Ruwe katoen	3.179	3.339	+ 5	1.136	534	- 52
Tabak	468	515	+ 10	245	205	- 16
Huiden en vellen	17	30	+ 76	6	4	- 33
IJzererts	2.570	986	- 61	6	2	- 66
Ruw ijzer	486	63	- 87	10	1	- 90
Steenkool	87.584	55.592	- 36	350	168	- 52
Cokes	1.839	613	- 66	10	3	- 70
Ruwe petroleum	2.360	2.604	+ 10	29	20	- 31
Paraffine	375	226	- 39	33	11	- 66
Meststoffen	2.396	1.643	- 31	10	7	- 30
Asphalt	103	90	- 12	1	1	- 0
Aluminium	9	2	- 76	3	1	- 66
Lood	39	53	+ 35	3	2	- 33
Zink	228	8	- 96	19	1	- 94
Zwavel	1.001	641	- 35	9	5	- 44
Potasch	167	35	- 79	5	1	- 80
Caustische soda	224	50	- 77	11	2	- 81
Hars	326	280	- 14	19	5	- 73
Terpentijn	66	65	- 1	15	6	- 60
Hop	26	18	- 30	17	6	- 52
Rest	58	40	- 31	15	6	- 60
Totaal grondstoffen	103.521	66.893	- 35	1.952	991	- 49

<i>Eindproducten:</i>						
Automobielen	515	115	—	77	212	43 — 79
Locomotieven	257	152	—	40	54	34 — 37
Katoenen weefsels	202	133	—	34	238	72 — 69
Katoenen garens	24	14	—	41	20	6 — 70
Wollen weefsels	9	2	—	77	24	4 — 83
Getwijnde garens	55	59	+	7	8	8 — 0
Zoolleder . . .	22	14	—	36	12	5 — 59
Stalen rails .	1.350	921	—	31	36	18 — 50
Bars en billets	2.266	488	—	78	75	16 — 79
Spijkers	245	75	—	70	16	5 — 70
Sheets en plates	2.756	1.339	—	51	115	51 — 55
IJzeren pijpen	791	882	+	11	53	56 + 5
Draad	718	222	—	69	41	12 — 70
Blik	507	241	—	52	40	17 — 57
Koper	624	629	+	1	127	85 — 33
Petroleum (geraff.)	19.327	16.982	—	12	520	364 — 30
Geestrijke dranken	221	44	—	80	20	3 — 85
Tabak (bewerkte)	57	35	—	39	41	20 — 51
Papier	247	100	—	59	27	10 — 62
Stijfsel	148	258	+	74	9	6 — 33
Rest	2.133	994	—	53	119	64 — 46
Totaal eindproducten	32.474	23.699	—	27	1.807	899 — 50
Uitvoer, algem. totaal ¹⁾	164.748	128.143	—	22	5.620	3.153 — 43

¹⁾ Waarvoor gewicht kan worden opgegeven.

Kleinhandelsprijzen. De verhoudingscijfers van verbruikersartikelen, in den handel gebracht door de Coöperatieve Winkelvereniging van „Eigen Hulp” te Amsterdam, Haarlem, Arnhem, Utrecht, Leeuwarden en 's-Gravenhage (voorheen E. H.), welke door het Centraal Bureau voor de Statistiek gepubliceerd worden, zijn de navolgende:

Artikelen	1913	1917	1918	1919	1920	1921	Jan. 1922	Febr. 1922
Boonen (bruine)	154	136	111	146	236	221	261	268
„ (witte)	166	338	221	138	331	248	297	297
Erwten (capuc.)	150	236	211	217	208	228	233	239
„ (grauwe)	125	220	191	209	248	250	225	218
„ (groene)	157	140	103	130	190	183	207	207
Gort	113	135	123	197	216	210	194	181
„ (boekweit)	104	292	312	292	367	296	242	229
„ (haver)	103	147	120	120	200	197	140	140
Kaas (Leids.)	140	221	207	253	286	279	251	259
„ (Gouds.)	124	126	177	195	221	246	262	261
Koffie	94	118	174	169	154	128	125	124
Margarine	127	122	136	148	161	141	133	129
Meel (roggebl.)	85	144	130	130	231	156	—	—
„ (tarwebl.)	124	212	224	259	353	229	165	165
„ (boekw.)	105	324	362	314	352	295	229	219
Olie (boter) . . .	94	235	409	381	271	174	165	165
„ (patent)	135	293	351	446	446	280	266	268
„ (raap)	136	329	540	519	395	227	222	221
Rijst	116	125	122	169	328	184	153	147
Soda	83	267	417	283	417	183	167	150
Stijfsel	103	320	680	577	343	210	160	153
Stroop	100	179	193	200	207	189	175	168
Suiker (basterd)	89	116	120	147	218	158	125	124
„ (melis)	85	103	103	121	175	125	98	98
Thee	112	127	119	139	137	123	123	122
Vermicelli	121	272	266	300	338	290	234	228
Zeep (w. Brist.)	100	160	183	191	153	147	121	117
„ (zachte)	87	121	117	275	321	142	129	142
Zout	80	110	190	160	160	130	130	130
Gemiddelde verhoudingscijfers.	114	195	228	239	264	202	187	185

Bij beschouwing van deze cijfers neme men in aanmerking, dat het voorkomt, dat een artikel tijdelijk door een of meer der 6 coöperaties niet werd verkocht, wat van invloed kan zijn op den loop der verhoudingscijfers.

De prijzen voor het jaar 1893 werden gelijk 100 gesteld.

BOEKAANKONDIGING.

W. Huender, Overzicht van den economischen toestand der inheemsche bevolking van Java en Madoera, 's Gravenhage, Martinus Nijhoff, 1921. (Academisch Proefschrift).

Het is een aangename taak melding te mogen maken van een werk door een jongen, wetenschappelijk opgeleiden Nederlander verricht, wanneer die arbeid getuigt van ongewone inspanning en werkracht, gesteld in dienst van de belangen der inheemsche bevolking van het voornaamste deel van ons Indië.

Des te aangenamer wordt die taak, nu deze arbeid geldt een academisch proefschrift. Immers daardoor zal het ook aan de ontwikkelde Javanen, die niet naar Nederland kunnen komen, duidelijk worden, dat aan de Nederlandsche Universiteiten, waar de leiders gevormd worden, zoo voor Indië als voor Nederland, een warm hart klopt voor hunne belangen.

Bovendien geldt het hier een poging om met nieuwere gegevens het werk aan te vullen van Mr. C. Th. van Deventer, wiens leven gewijd was aan genoemde belangen.

Het werk van Van Deventer was een gevolg van de „vermeende” inzinking (mindere welvaart) van het Javaansche volk. Hoe was die meening ontstaan. Uitsluitend daardoor, dat de Indische Regeering door alle tijden heen, bijna stelselmatig, verzuimd heeft te zorgen, dat zij over de noodige gegevens beschikte, om optredende verschijnselen in de Indische samenleving te kunnen beoordeelen, daat staan voorzien. Het gevolg hiervan is geweest, dat zij dan ook altijd weer verrast werd door de gebeurtenissen. Dan was Leiden in nood. Dan volgde een incidenteel optreden onder den indruk der gebeurtenissen, hetgeen uiteraard leidde tot maatregelen, die iederen reëlen grondslag misten. Men mag gerust aannemen, dat de tot nu toe op economisch-sociologisch gebied door de Regeering in Indië genomen maatregelen zonder uitzondering stonden in het teeken: „God zegene den greep”. Zoo werd de bekende Mindere Welvaartscommissie ingesteld, wier uitnemende arbeid al spoedig aan het licht bracht, dat van „inzinking” geen sprake was. Stop gezet werd toen dit nooit volprezen werk, dat veel te weinig geraadpleegd wordt. Dit noodlottig besluit maakt, dat ook Huender in zijn inleiding duidelijk te kennen geeft, hoe onvoldoende het materiaal is, dat hem ter beschikking stond, toen hij zijn omvangrijke taak ging uitvoeren.

Zoo kom ik tot de eerste gedachte, welke de lezing van zijnen arbeid bij mij opwekte:

Hoe jammer is het, dat men dezen jongen doctor niet eerst naar Indië heeft laten gaan, in welke functie dan ook, om daar op last der Regeering zijn proefschrift te schrijven.

Dan zouden hem niet ontgaan zijn de zoo uiterst belangrijke gegevens, welke vervat zijn in de districts-monografieën van den dienst der Landrente, waarin ieder district, met het oog op de classificatie der velden, nauwkeurig economisch beschreven wordt. Daaruit zou hij hebben gezien, dat een algemeen gemiddelde nopens het aantal bouws, waarover een Javaansche gezin beschikt, hoe nauwkeurig ook uitgerekend, een *onbruikbaar* cijfer is. Dan zou hij geweten hebben, dat de locale omstandigheden zoozeer de waarde van den bouwgrond bepalen, dat iedere conclusie gebaseerd op een derg. gemiddelde, weinig betekenis heeft. Dan zou hij de door hem beschreven verschijnselen hebben kunnen plaatsen in het kader van het maatschappelijk milieu, waarin zij zich afspeelen. Het wil mij voorkomen, dat een verzoek van den schrijver, gesteund door de faculteit aan de Indische Regeering om toezending dier monografieën. — nu Huender zelf niet naar Indië ging of kon gaan — een gunstig antwoord had kunnen verwachten.

Dadelijk knoopt zich aan deze beschouwingen de

vraag vast of de tijd wel gekomen is om hier in Nederland op grond van de schaarsche in druk verschenen gegevens (uitgezonderd die van de Welvaartscommissie, welke helaas niet recent genoeg zijn) het belangrijke werk van Van Deventer aan te vullen. Wanneer ik deze vraag ontkennend meen te moeten beantwoorden, dan doet dit niets af aan de waardeering, die uitgesproken werd voor de inspanning en werkkraft, waarmede de schrijver zijn taak vervulde. Er ligt echter een zoo groote tijdsruimte tusschen de gegevens der Welvaartscommissie en het heden — een tijdsruimte, die voor den economischen toestand op Java en Madoera van de grootste beteekenis geweest is — dat, naar het mij voorkomt, die aanvulling niet anders kan geschieden dan in Indië zelf. Tenzij — en daarop zou ik gaarne den nadruk willen leggen — men met dezen zoo ernstig opgevatten arbeid de Regeering heeft willen overtuigen, hoe weinig en vooral, welk een slechte gegevens haar ten anderen ten dienste staan, als men zich een denkbeeld van den economischen toestand van Java en Madoera's bevolking wil vormen. Nagenoeg op iedere bladzijde vindt Huender gelegenheid op de onbetrouwbaarheid en verregaande onbruikbaarheid der gepubliceerde gegevens te wijzen. Dit geeft o.m. den ingenieur L. J. M. Feber, leider van de Katholieke partij in Indië, dien ik als een ernstig man heb leeren kennen, de vraag in de pen of het nu niet op den weg der Regeering ligt, een onderzoek te doen instellen naar den aard en de hoegrootheid van het inkomen der inheemsche bevolking. (Maasbode 4 Febr. 1922. Derde blad. No. 17974).

Hij doet dit op grond van de berekeningen door Huender gemaakt in het eerste hoofdstuk van zijn werk. Tegen die berekeningen was ook reeds, op ietwat onheusche wijze, opgekomen in het Alg. Handelsblad van 28 Dec. 1921, Ochtendblad, Tweede Blad.

Mijne bezwaren tegen dit hoofdstuk gaan in eene geheel andere richting. Zoolang Nederlandsch-Indië er niet toe kan of wil overgaan een behoorlijken census te doen verrichten, waardoor men in staat zal zijn de geleidingen der inheemsche maatschappij in al hare verscheidenheid van vormen te leeren kennen, *zoolang is het nutteloos* dergelijke berekeningen te maken. Dat die berekeningen daardoor gevaarlijk worden, blijkt wel uit het feit, dat de leider der V. D. partij in de Tweede Kamer onmiddellijk gemeend heeft gebruik te moeten maken van die van Huender.

Is dit het practische bezwaar, er is ook een principiel bezwaar. Een cijfer, dat het gemiddeld inkomen wil bepalen van een bevolking van ruim 34 miljoen zielen is totaal *onbruikbaar*. Het kan zelfs niet dienen om de gedachte te bepalen. Geen enkel individu van dat volk geniet dat inkomen, het is onwerkelijk. Een dergelijke berekening is hoogstens geoorloofd voor een kleine gemeenschap, die een groote mate van eenvormigheid vertoont en dan nog alleen met uiterst voorzichtige verwerking van het grondmateriaal. Dergelijke berekeningen hebben uitsluitend waarde als men in staat is de bronnen te toetsen ten aanzien van hunne objectieve en subjectieve geloofwaardigheid. Daartoe is men slechts in staat door eigen waarneming. Nu meene men niet, dat de landbouwende bevolking van Java en haar productieproces een zoodanige eenvormigheid vertoont, dat dergelijke berekeningen wel geoorloofd zijn. Nogmaals verwijs ik naar de monografieën van de Landrenten, waaruit blijkt hoe bijna ieder stuk bouwgrond een verschillende beteekenis heeft als economisch goed. Ieder ambtenaar, ieder planter op Java kan u vertellen van de meest verschillende vormen van productie, die voorkomen in desa's, welke vlak naast elkander gelegen zijn.

Daarom niet aandringen op een nieuw incidenteel onderzoek, maar laat het gevolg van het werk van Huender zijn, dat de Regeering gaat begrijpen, dat het zoo niet langer kan, dat zelfs met liefdevollen, toegewijden arbeid onder uitnemende leiding het niet

mogelijk is de maatschappelijke verschijnselen te beoordeelen.

Zoo is het mogelijk geweest, dat Huender de westersche suikercultuur bespreekt zonder haar te plaatsen in het kader van de Indische samenleving. Wel heeft hij zeer verdienstelijk nagegaan, op welke wijze deze cultuur gedreven wordt en in welke verschillende vormen de inheemsche bevolking daaraan deelneemt, maar als grondslag voor zijne berekening van het voor de bevolking uit de cultuur verkregen voordeel houdt hij nagenoeg uitsluitend rekening met de f 85.000.000, die aan loonen en voor leveringen over 1920 onder de bevolking zijn gebracht. In een geheel ander licht treedt de beteekenis van de cultuur, wanneer wij eens nagaan, welke bedragen door deze cultuur over 1920 moesten worden gereserveerd voor hare bijdrage in de Landsmiddelen. Wij zijn in staat de gegevens daaromtrent te verstrekken:

Door de cultuur moet over 1920 worden gereserveerd voor:

- A. Inkomstenbelasting naar het zuiver inkomen en naar de overwinst.
- B. Heffing van f 0,50 per pikol over oogst 1919.
- C. Suikerbelasting over 1920, waardoor extra-winstbelasting over 1920 vervalt.
- D. Verponding.
- E. Belasting voor auto's en paarden ten laste van het bedrijf gebruikt.

Voor deze middelen te zamen werd uit de verstrekte gegevens verkregen een bedrag van rond... f 146.000.000,—

F. Inkomstenbelasting opgebracht maar aanleiding van door de cultuur verkregen inkomen door fysieke personen ..	5.500.000,—
G. Betaald invoerrecht ..	990.000,—
H. Bijdragen aan de inkomsten der Gouv. bedrijven ..	8.761.000,—
J. Uitgaven voor de cultuurpolitie ..	1.800.000,—
K. Zegelbelasting ..	55.500,—
L. Irrigatie ..	1.687.000,—
M. Havengelden ..	160.000,—
	f 164.953.500,—

Wij danken deze gegevens aan betrouwbare berekeningen, uitgevoerd vanwege en voor den Bond van Eigenaren van Ned.-Ind. Suikerondernemingen.

Stellen wij deze cijfers eens naast die welke in de begroeping genoemd worden voor de *zuivere* gewone Landsuitgaven voor 1920, dan blijkt dat door de ruim f 160 miljoen gulden, door de cultuur over 1920 op te brengen, de volgende bedragen gedekt worden:

1. Algemeen Bestuur (Regeering, Hooge Colleges enz.) ..	f 6.288.270,—
2. Binnenlandsch Bestuur ..	14.943.695,—
3. Plaatselijk en Gewestelijk Bestuur ..	19.992.597,—
4. Rechtswezen ..	4.301.100,—
5. Geneeskundige dienst ..	15.875.920,—
6. Onderwijs ..	35.392.663,—
7. Landbouw, veeteelt en visscherij, nijverheid en handel ..	5.674.319,—
8. B. O. W. (zonder havenwezen) ..	35.884.572,—
9. Havenwezen ..	5.778.909,—
10. Politie ..	16.740.882,—
	f 160.872.927,—

Hierdoor krijgt men wel een anderen kijk op de beteekenis van de westersche suikercultuur over 1920 voor de Indische samenleving.

Vol lof moet men zijn voor de samenstelling van de derde afdeling van het werk van Huender, waarin hij de bevordering van de Volkswelvaart bespreekt. Beter dan ergens anders heeft hij daar het beginsel voorop gesteld, dat de verschijnselen der volkshuishouding slechts dan een juiste waardeering kunnen vinden, indien men beseft, dat zij nagenoeg onafscheidelijk verbonden zijn met de culturele ontwikkeling, met de ethische en godsdienstige, zoomede met de politieke opvattingen, waarvan zij, in welken vorm dan ook, den invloed ondergaan.

Huender heeft hier een mooi stuk geleverd. Met soberheid staan hier de feiten naast elkander. Men kan eruit zien, dat de Regeering wel van goeden wille

is... maar ook hier telkens de klacht, hoe moeilijk het valt den invloed van een bepaalden maatregel na te gaan.

De slotbeschouwingen staan weer geheel in het teken van de onbetrouwbaarheid en onvolledigheid van het verwerkte materiaal. Slechts hier en daar waagt de schrijver zich aan een positieve verklaring. Dit gedeelte is dan ook niet vrij gebleven van uitspraken, die met elkander in strijd zijn. Het gaat niet aan van de voornaamste cultuur, de suikercultuur, te zeggen, dat zij nadeelig is voor de grondgerechtigden, dat zij „minimum” loonen betaalt, dat de indigocultuur uitsterft, dat onder zeker voorbehoud de tabakscultuur plaatselijke voordeelen biedt, dat de verdere cultures, nog bedenkelijk lage loonen uitkeeren, om dan te eindigen met een waarschuwing, die men geenszins na al dit *nadeel*, zou verwachten, om toch vooral niet te vergeten, dat „de westersche cultures te zamen der „bevolking meer voordeelen bieden, dan zij ooit zou „hebben kunnen verkrijgen, als die ondernemingen „niet op Java waren gekomen.”

In plaats van deze slotbeschouwingen, waarvoor de schrijver zelf, blijkens de eerste zinsnede, een beetje huiverig is geweest, had men hier liever een krachtige opwekking gezien ter verbetering van de gegevens, waarop dan toch het bestuursbeleid der Indische Regeering voor een goed deel moet berusten. Op bijna iedere bladzijde van zijn werk had de schrijver motieven kunnen vinden voor die opwekking. Nog krachtiger zou die opwekking geklonken hebben als Huender ook de door de Regeering genomen crisismaatregelen in zijne beschouwingen betrokken had.

Indië schijnt nu eenmaal het land te moeten zijn van het incidenteel optreden op ieder gebied. Zoodra, op onverklaarbare wijze dikwijls, plotseling een bepaalde meening omtrent een of ander verschijnsel gangbaar wordt en vooral, wanneer dan een „invloedrijk” lid van de Volksvertegenwoordiging daaromtrent opheldering vraagt, dan worden allerlei orders gegeven, dan moeten dadelijk maatregelen genomen worden, die dan op onjuiste, wijl ondeskundig verzamelde en verwerkte, gegevens berusten. Het meest recente voorbeeld daarvan is wel de poging tot instelling van de Winstaanbeekassen. Laten wij hopen, dat ook zonder dit slot deze ernstige poging om het bestaande materiaal te verwerken, waarbij zoo duidelijk gebleken is, dat het verbetering behoeft, moge leiden tot krachtige maatregelen in die richting.

L. VAN VUUREN.

Amsterdam.

ONTVANGEN:

De Naamlooze Vennootschap, Maandblad voor den Ondernemingsvorm en het Bedrijfswezen in Nederland en Nederl. Indië, onder Redactie van Prof. J. G. Ch. Volmer en Mr. E. J. J. van der Heijden. Secretaris der Redactie: Dr. H. Schaapveld, Wilhelminasingel 107, Maastricht. Uitgave van J. J. Romen & Zonen te Roermond. Eerste Jaargang, No. 1, 15 April 1922.

Uit het eerste nummer blijkt, dat aan den juridischen kant van de N. V. veel belangstelling zal worden gewijd. Tot dezen ondernemingsvorm beperkt het terrein, waarop het nieuwe blad zich zal bewegen, zich echter niet. Ook aan de andere vennootschapsvormen, van belang voor het modern verkeer, zal, blijkens het inleidend woord der redactie, aandacht geschonken worden, terwijl mede de bedoeling voorzigt, om de onderwerpen, die het bedrijfsleven in het algemeen raken, speciaal te doen zien in hun beteekenis voor het in vennootschap uitgeoefend bedrijf.

OVERZICHT VAN TIJDSCHRIFTEN.

The Economic Journal. — Londen, Maart 1922.

Prof. A. L. Bowley, The definition of national income; R. Lennard, The alleged exhaustion of the soil in medieval England; C. F. Bickerdike, Internal and external purchasing power of paper currencies; J.

Bonar, Knapp's theory of money; L. L. Price, Reconstruction and monetary reform; Prof. A. C. Pigou, Mr. and Mrs. Webb on consumers' cooperation; Prof. E. Cannan, Recent memoirs on currency policy; M. Elsas, The internal purchasing power of the german mark (II).

Journal des Economistes. — Parijs, 15 Maart 1922.

Yves-Guyot, Questions de „l'Ingénu” sur la situation (Vervolg op pgn. 390).

MAANDCIJFERS.

OVERZICHT DER RIJKSMIDDELEN.

(In Guldens).

	Maart 1922	Sedert 1 Januari 1922	Overeenkomstige periode 1921
Directe belastingen.			
Grondbelasting	828.027	1.903.509	847.573
Personeele belasting ..	662.805	3.179.363	3.362.605
Inkomstenbelasting ..	11.000.544	28.322.138	21.362.349
Dividend- en tantiëmebelasting	803.571	2.632.453	6.614.914
Vermogensbelasting ..	1.917.079	3.543.171	2.705.415
Accijnzen.			
Suiker	3.642.341	11.238.073	10.417.383
Wijn	448.613	587.155	464.528
Gedistilleerd	5.706.604	14.991.851	13.288.184
Zout	111.946	329.295	422.526
Bier	292.179	883.640	620.184
Geslacht	715.046	2.175.290	3.293.452
Belast. op speelkaarten	5.893	21.090	22.584
Indirecte belastingen.			
Zegelrechten	11.559.183	4.240.667	5.244.448
Registratierechten	1.650.856	5.392.082	9.020.782
Successierechten	2.801.455	8.624.645	8.088.738
Invoerrechten	3.720.726	9.579.437	8.917.385
Gouden en zilveren werken			
Belasting	84.793	234.081	210.984
Essaailoon	139	314	222
Statistiekrecht	289.996	868.554	819.791
Mijnen	—	140.859	150.892
Domeinen	137.330	414.676	446.512
Staatsloterij	9.057	196.500	194.863
Jaacht en visscherij	244	1.064	1.289
Loodsgelden	259.077	684.259	593.550
Totaal	36.647.498	100.184.167	97.111.153

OPOENTEN VOOR HET LEENINGFONDS 1914.

	Maart 1922	Sedert 1 Januari 1922	Overeenkomstige periode 1921
Directe belastingen.			
Grondbelasting	166.860	382.959	171.534
Personeele belasting ..	160.785	702.768	718.282
Inkomstenbelasting ..	3.295.353	8.079.166	6.262.581
Vermogensbelasting ..	479.016	879.544	670.881
Dividend- en tantiëmebelasting	265.179	868.709	2.182.921
Accijnzen.			
Suiker	728.468	2.247.615	2.083.477
Wijn	89.723	117.431	92.905
Gedist. (binn.-en buitl.)	570.660	1.499.185	1.328.818
Indirecte belastingen.			
Zegelrecht van buitl. eff.	5.013	15.962	100.605
Totaal	5.761.057	14.793.339	13.611.934

BELASTINGEN IN VERBAND MET DE BUITENGEWONE OMSTANDIGHEDEN.

	Maart 1922	Sedert 1 Januari 1922
Verdedigingsbelasting Ia	574.432	1.058.168
Verdedigingsbelasting Ib	1.827.709	3.705.791
Verdedigingsbelasting II	3.162.752	7.775.437
	5.564.893	12.539.396
Oorlogswinstbelasting	3.125.725 ⁴⁾	20.842.167

¹⁾ Hieronder begrepen f 155.466 wegens zegelrecht van nota's van makelaars en commissionnaires in effekten, enz. (Beursbelasting). ²⁾ idem f 502.697. ³⁾ Idem f 909.361.

⁴⁾ Maart 1921 f 10.663.336.

HANDELSBEWEGING OVER DE MAAND FEBRUARI 1922

(volgens de groepen der naamlijst van goederen, opgesteld door het Centraal Bureau voor de Statistiek.)

Groepen	Invoer		Uitvoer		Saldo Invoer		Saldo Uitvoer	
	Gewicht	Waarde	Gewicht	Waarde	Gewicht	Waarde	Gewicht	Waarde
	K.G.	Gulden	K.G.	Gulden	K.G.	Gulden	K.G.	Gulden
I Dieren en dierlijke producten	11.656.839	8.918.059	39.024.339	23.907.035	—	—	27.367.500	14.988.976
II Plantaard. voortbrengselen	233.623.545	41.126.581	74.777.357	11.063.576	158.846.188	30.063.005	—	—
III Mineralen, metalen en niet in andere groepen opgenomen fabrik. daarv.	803.931.110	26.441.194	164.849.693	7.157.829	639.081.417	19.283.365	—	—
IV Meel en meelfabrieken	15.225.421	2.753.503	9.629.506	1.851.510	5.595.915	901.993	—	—
V Chemische producten, geneesmiddelen, verwaren en kleurstoffen	18.431.517	3.990.756	6.535.574	2.816.814	11.895.943	1.173.942	—	—
VI Olie, hars, was, pek, teer en distillatieproducten van teer; fabrieken van deze stoffen, n. a. g. ..	35.616.471	5.877.831	20.144.268	8.153.777	15.472.203	—	—	2.275.946
VII Hout en fabrieken van hout en dergelijke stoffen; meubelen, v. a. s.	62.693.871	6.263.847	2.974.789	607.986	59.719.082	5.655.861	—	—
VIII Huiden, vellen, leder, lederwerk en schoenwerk	1.920.432	3.836.715	1.313.229	1.818.081	607.203	2.018.634	—	—
IX Garen, touw en touwwerk, weefsels en stoffen, kleederen en modewaren	7.964.236	23.594.035	3.047.388	8.798.552	4.916.848	14.795.483	—	—
X Aardewerk, porselein, pottenbakkerswerk, gebakken steen en andere kunststeen	52.605.340	1.697.658	3.619.366	507.507	48.985.974	1.190.151	—	—
XI Glas	5.434.357	1.258.437	2.156.341	549.473	3.278.016	708.964	—	—
XII Papier	6.356.290	2.151.495	8.642.276	1.864.413	—	287.082	2.285.986	—
XIII Voedings- en genotmiddelen, niet genoemd in de groepen I, II, IV en VI	16.303.092	7.523.196	26.152.021	9.542.184	—	—	9.848.929	2.018.988
XIV Rijtuigen, voertuigen, vaartuigen en luchtvaartuigen ..	4.952.898	3.954.290	1.494.168	1.328.073	3.458.730	2.626.217	—	—
XV Andere goederen dan gebracht onder de groepen I tot en met XIV	16.234.327	13.279.562	6.255.076	5.701.083	9.979.251	7.578.479	—	—
Totaal	1.292.949.746	152.667.159	370.615.391	85.667.893	922.334.355	66.999.266	—	—
Waarvan Gouden Zilver, al of niet gemunt (opgenomen in groep III)	905	313.565	28.539	1.463.645	—	—	27.634	1.150.080

OVERZICHT van de waarde van den In- en Uitvoer voor elke maand van het loopende jaar en de drie daaraan voorafgaande jaren, met uitzondering van Munt en Muntmateriaal, in gulden. *)

Maanden	Invoer				Uitvoer			
	1919	1920	1921	1922	1919	1920	1921	1922
Januari	75.073.388	256.207.615	214.136.278	152.495.668	41.321.453	135.932.785	115.835.310	86.106.447
Februari	106.229.028	233.591.043	170.369.270	152.353.594	44.543.205	113.309.645	120.956.498	84.204.248
Maart	148.758.852	187.916.138	213.830.220	—	52.660.723	68.210.466	107.204.662	—
April	189.565.086	203.592.812	195.772.602	—	50.827.142	99.448.337	108.819.697	—
Mei	257.009.336	298.514.162	168.114.951	—	96.168.708	170.393.137	93.818.710	—
Juni	258.183.821	345.402.373	188.559.719	—	126.270.353	179.478.445	120.815.908	—
Juli	274.264.390	314.861.366	170.674.007	—	133.623.129	177.114.162	105.420.129	—
Augustus	313.403.619	267.956.122	186.640.179	—	163.771.619	130.018.883	142.544.083	—
September	298.107.886	317.368.670	197.271.439	—	162.131.110	165.965.569	135.749.765	—
October	319.833.079	337.338.332	179.043.171	—	214.577.467	148.140.438	114.694.641	—
November	296.351.809	270.811.334	175.806.364	—	171.171.804	156.557.011	106.623.879	—
December	288.958.920	298.867.123	180.000.903	—	154.241.692	156.922.833	97.115.318	—
Totaal	2.825.739.214	3.332.427.090	2.240.219.103	304.849.262	1.411.308.405	1.701.491.711	1.369.598.600	170.310.695

*) In de Statistiek over December 1919 zijn de bedragen vermeld met inbegrip van gouden en zilveren munt en muntmateriaal.

ONTVANGSTEN VAN SPOOR- EN TRAMWEGMAATSCHAPPIJEN DECEMBER 1921.

(Ontleend aan „de Ingenieur“.)

Namen der Maatschappijen.	Personenvervoer.	Goederenvervoer.	Totale ontvangsten.	
			December 1921.	December 1920.
Maatsch. tot Expl. van S.S., N.C.-S., Noord-Brab. Duitsche Spoorwegmaatschappij en Holl. IJzeren Spoorwegmaatschappij	f 7.311.000,—	f 8.314.000,—	f 15.625.000,—	f 16.519.104,—
Tramwegmaatschappij „De Meijerij”	—	—	28.784,71	37.841,30
Nederlandsche Tramwegmaatschappij	74.691,93	118.919,87	200.172,52	175.644,95
Rotterdamsche Electriche Tramwegmij.	547.567,27	—	547.567,27	577.987,19 ^{1/2}
Rotterdamsche Tramwegmaatschappij	103.987,21	182.238,86	286.226,07	220.145,20 ^{1/2}
Westlandsche Stoomtramwegmaatschappij	35.530,53	14.599,06	53.993,09	43.422,40
Zuid-Nederl. Stoomtramwegmaatschappij	13.860,03 ^{1/2}	61.108,96	77.158,43 ^{1/2}	62.599,30
Electriche Spoorwegmaatschappij	117.836,71	348,02	118.184,73	109.351,78
Nederlandsch-Indische Spoorwegmaatschappij..	533.000,—	695.000,—	1.294.000,—	1.461.189,—
Oost-Java Stoomtramwegmaatschappij				
lijn Modjokerto—Ngoro	—	—	27.400,—	31.500,—
lijn Soerabaja—Krian	—	—	115.300,—	112.200,—
Semarang—Cheribon Stoomtramwegmaatsch..	—	—	587.200,—	572.800,—
Samar.—Joana Stoomtramwegmaatschappij ..	—	—	456.300,—	524.400,—
Serajoedal Stoomtramwegmaatschappij				
lijn Maos—Bandjarnegara	—	—	75.500,—	84.700,—
lijn Bandjarnegara—Wonosobo	—	—	22.500,—	18.000,—
Deli-Spoorweg-Maatschappij	—	—	782.000,—	675.000,—
Madoera Stoomtramwaatschappij	—	—	145.000,—	154.000,—
Modjokerto Stoomtramwegmaatschappij	—	—	68.201,—	37.052,—
Nagekomen over Augustus.				
Nederlandsche Spoorwegen.....	f 10.374.883,80 ^{1/2}	f 8.673.506,99	f 19.413.357,23	f 19.520.661,07 ^{1/2}
November.				
Staatsspoorwegen in Ned.-Indië.				
I. Staatsspoorwegen op Java	f 2.336.684,—	f 2.924.375,—	f 5.555.005,—	f 5.429.267,—
II. Spoorweg ter Sumatra's Westkust	101.948,—	57.410,—	180.901,—	191.056,—
III. Tramwegen in Zuid-Sumatra.				
a. Palembanglijn	25.738,—	103.125,—	133.318,—	91.488,—
b. Lamponglijn	15.095,—	8.581,—	25.505,—	30.716,—
IV. Atjeh Stoomtram.....	84.197,—	55.993,—	144.902,—	139.482,—
De ontvangsten der groote maatschappijen, die in „de Ingenieur” onthreken, zijn aan het „Maandschrift Centr. Bureau Statistiek” ontleend.				

ation économique et financière; *H. Le Marquand*, Marine militaire, budget et arsenaux; *A. Barriol* et *I. Brochu*, Emprunt du Crédit national en 1922; *A. Barriol*, A propos de „high yield bond values”; *L. Forgeron*, Le mécanisme technique et les charges éventuelles du projet d'assurances sociales; *J. Lefort*, Revue de l'Académie des sciences morales et politiques (du 19 novembre 1921 au 15 février 1922); *N. Mondet*, Chronique de l'inflation; *G. de Nouvion*, L'industrie frigorifique et la vie chère; *Fernand-Jacq*, Le droit de suite des inventeurs sur leurs découvertes; *B. L. L. E.*, La Ligue du libre-échange (mars 1922).

Bank-Archiv. — Berlijn, 1 Maart 1922.

O. Bernstein, Der Händlerbegriff des Kapitalverkehrssteuergesetzentwurfs; *Dr. Boethke*, Gesamthand-eigentum und Steuern. Unter besonderer Berücksichtigung der offenen Handelsgesellschaften; *Dr. Th. Wolff*, Der Vertrag zugunsten eines Dritten im Bankverkehr; *Dr. H. von Werthern*, Die Stempelung vordatierter Schecks im Bankverkehr.

Idem. — Berlijn, 15 Maart 1922.

Dr. Becker, Zur Frage der Zwangsanleihe; *Dr. R. Hauser*, Konjunktur und Valuta; *Dr. Koepfel*, Sind die defektiven Stückzinsen kapitalertragssteuerpflichtig?

De Indische Gids. — Amsterdam, April 1922.

V. E. Korn, De betekenis der adoptie in de Bali-sche samenleving; *J. van Roon*, De stereo-autogrammetrie als hulpmiddel bij de opnemng en kaartering van Nederlandsch-Indië; *A. K. A. Gijssberti Hoden-pijl*, De Nederlandsche bezittingen op de kust van Koromandel in 1780 en 1781.

Tijdschrift voor Economische Geographie. — 's Gravenhage, 15 Maart 1922.

Prof. Dr. H. Blink — Zeventig jaar; *Dr. P. van Hoek*, Rede bij de huldiging op 11 Febr. 1922 te 's Gravenhage; *Mr. R. E. Kielstra*, Rede bij de hul-

diging op 11 Febr.; *A. M. W. van Renesse*, De economische beschrijving van Kenia-kolonie en Oeganda-protectoraat; Madagascar; *W. E. Boerman*, Kartografische voorstelling van de dichtheid en de verspreiding van bevolking (met kaartje van de Veluwe).

STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN.

N.B. *** beteekent: Cijfers nog niet ontvangen.

GELDKOERSEN.

BANKDISCONTO'S.

Ned. (Disc. Wissels. 4 ^{1/2} 1 Juli '15	Zweeds. R.ksbk 5 10 Mrt. '22
Bel. Binn. Eff. 5 ^{1/2} 19 Oct. '20	Bk. v. Noorw. . 6 25 Jan. '22
Bk. (Vrsch. in R.C. 6 ^{1/2} 19 Oct. '20	Zwits. Nat. Bk. 3 ^{1/2} 2 Mrt. '22
Bk. van Engeland 4 13 Apr. '22	Belg. Nat. Bk. 5-5 ^{1/2} 19 Mei '21
Duitsche Rijksbk. . 5 23 Dec. '14	Bank v. Spanje 6 4 Nov. '20
Bk. van Frankrijk 5 11 Mrt. '22	Bank v. Italië . 6 20 Mei '20
Oostenr. Hong. Bk. 7 30 Nov. '21	F. Res. Bk. N.Y. 4 ^{1/2} 2 Nov. '21
Nat. Bk. v. Denem. 5 ^{1/2} 5 Nov. '21	Javasche Bank 3 ^{1/2} 1 Aug. '09

OPEN MARKT.

Data	Amsterdam		Londen	Berlijn	Parijs	N. York
	Part. disconto	Prolongatie	Part. disconto	Part. disconto	Part. disc.	Call-money
22 April '22	4 ^{1/4} - ^{3/8}	4 ^{1/2}	2 ^{5/8}	4- ^{5/8}	—	3-3 ^{1/2} ^{1/2}
18-22 A. '22	4 ^{1/4} - ^{3/8}	4- ^{3/8}	2 ^{5/8}	4- ^{5/8}	—	3-3 ^{1/2}
10-13 „ '22	4 ^{1/8} - ^{3/8}	3 ^{3/4} -4 ^{1/4}	2 ^{5/8} - ^{3/4}	4- ^{5/8}	—	3 ^{1/2} -4 ^{1/2}
3-8 A. '22	4 ^{1/4} - ^{3/8}	4- ^{1/2}	2 ^{5/8} -3	4- ^{5/8}	—	4-5
18-23 A. '21	4 ^{1/2}	3-4 ^{3/8}	6 ^{1/8}	4- ^{5/8}	—	6-7
19-24 A. '20	3 ^{1/2}	4 ^{3/4} -5	6 ^{5/8}	4- ^{5/8}	—	7
20-24 Juli '14	3 ^{1/8} - ^{3/16}	2 ^{1/4} - ^{3/4}	2 ^{1/4} - ^{3/4}	2 ^{1/8} - ^{1/2}	2 ^{3/4}	5 ^{1/2} -7 ^{1/2}

¹⁾ Noteering van 21 April.

WISSELKOERSEN.

WISSELMARKT.

De meeste wisselkoersen waren de afgelopen week weder vrij stationnair. Londen schommelde tusschen 11,63^{1/2} en

11,65%, dollars waren meestal tot 2,63 à 2,63½ verhandelbaar. Parijs en België waren Dinsdag sterk aangeboden, maar bleven verder prijshoudend en eerder iets vaster. Ook in Skandinavië, Zwitserland en Spanje kwam weinig of geen verandering. Alleen marken waren vast. In navolging van de vaste stemming van Maandag te New York, opende de markt hier Dinsdag zeer vast. De hooge inzetten kon onder invloed van de slechte berichten uit Genua niet gehandhaafd blijven, nadat echter toenadering weer mogelijk bleek, deed de algemeen heerschende hausstemming haar invloed weer gelden en liepen marken weder flink naar boven. Buenos Aires aanvankelijk iets flauwer, aan het eind der week weder sterk gezocht en oplopend. Indië opnieuw vaster, 99—99½.

KOERSEN IN NEDERLAND.

Data	Londen *)	Parijs *)	Berlijn *)	Weenen *)	Brussel **)	New York **)
17 Apr. 1922..	—	—	—	—	—	—
18 " 1922..	11.63 ³ / ₈	24.55	0.89 ³ / ₈	0.03 ³ / ₈	22.60	2.63 ¹ / ₈
19 " 1922..	11.64 ³ / ₈	24.45	0.91 ³ / ₈	0.03 ³ / ₈	22.50	2.63 ³ / ₈
20 " 1922..	11.63 ³ / ₈	24.55	0.94	0.03 ³ / ₈	22.57 ³ / ₈	2.62 ⁷ / ₈
21 " 1922..	11.64	23.57 ³ / ₈	0.96 ³ / ₈	0.03 ³ / ₈	22.56 ³ / ₈	2.63 ¹ / ₈
22 " 1922..	11.64 ³ / ₈	24.55	0.98 ³ / ₈	0.03 ³ / ₈	—	—
Laagste d. w. 1)	11.63	24.37 ³ / ₈	0.88	0.03	22.47 ³ / ₈	2.62 ³ / ₈
Hoogste " " 1)	11.65 ³ / ₈	24.75	0.99	0.04	22.85	2.64
13 Apr. 1922..	11.63	24.40	0.88	0.03 ³ / ₈	22.54 ³ / ₈	2.62 ³ / ₈
8 " 1922..	11.63 ³ / ₈	24.20	0.86	0.03 ³ / ₈	22.38	2.64 ³ / ₈
Muntpariteit..	12.10	48.—	59.26	50.41	48.—	2.48 ¹ / ₈

*) Noteering te Amsterdam. **) Noteering te Rotterdam.
1) Particuliere opgave. 2) Noteering van 7 April 1922.

Data	Stockholm *)	Kopenhagen *)	Christiania *)	Zwitserland *)	Spanje 1)	Bataavia 1) telegrafisch
17 Apr. 1922	—	—	—	—	—	99-99 ¹ / ₂
18 " 1922	68.75	56.10	49.30	51.25	40.95	99-99 ¹ / ₂
19 " 1922	68.30	55.90	50.25	51.35	40.95	99-99 ¹ / ₂
20 " 1922	68.50	55.90	50.60	51.30	40.90	99-99 ¹ / ₂
21 " 1922	68.60	55.80	50.—	51.17 ³ / ₈	40.95	99-99 ¹ / ₂
22 " 1922	68.50	56.20	50.10	51.20	40.90	99-99 ¹ / ₂
L'ste d. w. 1)	68.10	55.80	49.—	51.15	40.90	99
H'ste " " 1)	68.75	56.25	50.40	51.40	41.10	99 ¹ / ₂
13 Apr. 1922	68.65	55.95	48.83	51.25	40.95	98 ¹ / ₈ -99
8 " 1922	68.90	55.90	48.—	51.45	40.90	98
Muntpariteit	66.67	66.67	66.67	48.—	48.—	100

*) Noteering te Amsterdam. 1) Particuliere opgave.

Termijnnoteringen der Valuta-Kas.

Ecart tusschen termijnnotering en contanten koers (week van 18—21 April 1922).

Londen.	Ult April	Ult. Mei	Ult. Juni
Hoogste B Koers	agio 1 ct.	agio 3 ct.	agio 5 ct.
Laagste B " "	" 1 ¹ / ₂ " "	" 2 ¹ / ₂ " "	" 4 " "
Hoogste L " "	" 1 ¹ / ₂ " "	" 3 ¹ / ₂ " "	" 5 ¹ / ₂ " "
Laagste L " "	" 1 ¹ / ₄ " "	" 3 ¹ / ₄ " "	" 4 ¹ / ₄ " "

New-York.	Ult April	Ult. Mei	Ult. Juni
Hoogste B Koers	agio 1/8 ct.	agio 3/8 ct.	agio 3/4 ct.
Laagste B " "	Pari	" 1/8 " "	" 3/8 " "
Hoogste L " "	agio 1/4 " "	" 1/2 " "	" 1 " "
Laagste L " "	" 1/8 " "	" 3/8 " "	" 5/8 " "

Parijs.	Ult April	Ult. Mei	Ult. Juni
Hoogste B Koers	agio 2 ¹ / ₂ ct.	agio 5 ct.	agio 7 ¹ / ₂ ct.
Laagste B " "	Pari	Pari	" 5 " "
Hoogste L " "	agio 5 " "	" 7 ¹ / ₂ " "	" 10 " "
Laagste L " "	Pari	Pari	" 5 " "

Brussel	Ult April	Ult. Mei	Ult. Juni
Hoogste B Koers	agio 5 ct.	agio 10 ct.	agio 15 ct.
Laagste B " "	" 2 ¹ / ₂ " "	" 7 ¹ / ₂ " "	" 12 ¹ / ₂ " "
Hoogste L " "	" 5 " "	" 10 " "	" 17 ¹ / ₂ " "
Laagste L " "	" 2 ¹ / ₂ " "	" 7 ¹ / ₂ " "	" 15 " "

Berlijn.	Ult April	Ult. Mei	Ult. Juni
Hoogste B Koers	Pari	Pari	Pari
Laagste B " "	Pari	Pari	Pari
Hoogste L " "	Pari	Pari	Pari
Laagste L " "	Pari	Pari	Pari

KOERSEN TE NEW YORK.

Data	Cable Lond. (In \$ per £)	Zicht Parijs (In cts. p. frs.)	Zicht Berlijn (In cts. p. Mk.)	Zicht Amsterd. (In cts. p. gld.)
22 April 1922	4.42.62	9.33	0.39	37.95
Laagste d. week	4.41.37	9.26	0.34	37.88
Hoogste " "	4.42.62	9.33	0.39	37.95
13 April 1922	4.41.62	9.28	0.34	37.93
8 " 1922	4.41.37	9.16	0.33	37.83
Muntpariteit.	4.86.67	5.18 ¹ / ₄	95 ¹ / ₄	40 ¹ / ₁₆

KOERSEN VAN DE VOLGENDE PLAATSEN OP LONDEN

Plaatsen en Landen	Noteerings-eenheden	8 April 1922	15 Apr. 1922	17—22 April '22 Laagste	22 April '22 Hoogste
Alexandrië..	Piast. p. £	97 ⁷ / ₁₆	97 ⁷ / ₁₆	97 ⁷ / ₁₆	97 ¹⁵ / ₃₂
*B. Aires 1)..	d. p. \$	43 ⁷ / ₈	44 ¹ / ₈	43 ¹ / ₂	44 ¹ / ₄
Calcutta	Sh. p. rup.	1/3 ³ / ₁₆	1/3 ³ / ₈	1/3 ³ / ₁₆	1/3 ⁵ / ₁₆
Hongkong ..	id. p. \$	2/6	2/5 ³ / ₄	2/5 ¹ / ₂	2/6 ³ / ₈
Lissabon	d. per Mil.	47 ¹ / ₈	45 ⁵ / ₁₆	4	4 ⁸ / ₈
Madrid	Peset. p. £	28.32	28.42	28.30	28.52
*Montevideo 1	d. per \$	43	42 ³ / ₄	42 ³ / ₈	43 ¹ / ₄
Montreal	\$ per £	4.51 ¹ / ₂	4.52 ¹ / ₂	4.50	4.53
*R.d.Janeiro. d. per Mil.		7 ⁵ / ₈	7 ¹ / ₂	7 ¹ / ₂	7 ¹ / ₂
Rome	Lires p. £	83 ¹ / ₁₆	81 ³ / ₁₆	80 ¹ / ₄	82 ¹ / ₄
Shanghai....	Sh. p. tael	3/37 ³ / ₈	3/3 ¹ / ₂	3/3	3/6 ¹ / ₄
Singapore ..	id. p. \$	2/3 ¹¹ / ₁₆	2/3 ¹¹ / ₁₆	2/3 ³ / ₁₆	2/3 ³ / ₁₆
*Valparaiso..	peso p. £	39.40	39.60	39.60	40
Yokohama ..	Sh. p. yen	2/17 ³ / ₈	2/1 ²⁸ / ₃₂	2/1 ⁵ / ₈	2/1 ⁷ / ₈

* Koersen der voorsgaande dagen. 1) Telegrafisch transfert.
2) Noteering van 13 April.
3) Idem van 21 April.

NOTEERING VAN ZILVER

	Noteering te Londen	te New York
22 April 1922	34 ³ / ₈	67 ³ / ₈
13 " 1922	33 ³ / ₈	65 ¹ / ₈
8 " 1922	33 ³ / ₄	65 ⁷ / ₈
1 " 1922	33 ³ / ₈	65 ⁵ / ₈
23 April 1921	35	60 ⁵ / ₈
24 April 1920	69 ⁵ / ₈	118
20 Juli 1914	24 ¹⁵ / ₁₆	54 ¹ / ₈

NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte Balans op 25 April 1922.

Activa.		
Binnenl. Wissels, Prom., enz. in disc.	H.-bk. f 76.934.050,90 ¹ / ₂ B.-bk. " 41.922.390,60 Ag.sch. " 61.313.907,41 ¹ / ₂	f 180.170.348,92
Papier o. h. Buitenl. in disconto	—	—
Idem eigen portef.	f 92.864.497,—	—
Af: Verkocht maar voor de bk. nog niet afgel.	—	92.864.497,—
Beleeningen	H.-bk. f 49.858.355,53 incl. vrsch. B.-bk. " 10.413.973,20 ¹ / ₂ in rek.-ert. Ag.sch. " 72.794.103,17	f 133.066.431,90 ¹ / ₂
Op Effecten	f 105.352.562,86 ¹ / ₂	—
Op Goederen en Spec.	f 27.713.869,04	133.066.431,90 ¹ / ₂
Voorschotten a. h. Rijk	—	8.631.851,69
Munt en Muntmateriaal	Munt, Goud f 56.238.205,— Muntmat., Goud " 549.650.860,97	f 605.889.065,97
Munt, Zilver, enz.	f 5.607.554,67 ¹ / ₂	—
Muntmat., Zilver	—	611.496.620,64 ¹ / ₂
Effecten	Bel.v.h. Res.fonds. f 5.323.447,— id. van 1/8 v. h. kapit. " 3.938.602,62 ¹ / ₂	9.262.049,62 ¹ / ₂
Geb. en Meub. der Bank	—	3.747.500,—
Diverse rekeningen	—	34.804.695,87 ¹ / ₂
		f 1.074.043.995,66
Passiva.		
Kapitaal	f 20.000.000,—	—
Reservefonds	" 5.386.728,62 ¹ / ₂	—
Bankbiljetten in omloop	" 985.085.070,—	—
Bankassigtiën in omloop	" 2.142.807,92 ¹ / ₂	—
Rek.-Cour. } Het Rijk f — saldos: } Anderen " 35.097.737,81 ¹ / ₂	—	35.097.737,81 ¹ / ₂
Diverse rekeningen	—	26.331.651,29 ¹ / ₂
		f 1.074.043.995,66

NED. BANK 24 April 1922 (vervolg).

Beschikbaar metaalsaldo..... f	406.355.966,52 ¹ / ₂
Op de basis van ¹ / ₅ metaaldekking.... „	201.890.843,38 ¹ / ₂
Minder bedragen bankbiljetten in omloop dan waartoe de Bank gerechtigd is... „	2.031.724.830,—
Verschillen m.d. vorig. weekst.: Meer	Minder
Disconto's	3.628.949,75
Buitenlandsche wissels..	841.705,—
Beleeningen	6.971.386,57 ¹ / ₂
Goud	63.981,77
Zilver	336.252,21
Bankbiljetten.....	12.929.060,—
Part. Rek.-Crt. saldo's ..	8.228.338,90 ¹ / ₂

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Goud	Zilver	Bankbiljetten	Andere opschbare schulden
24 Apr. 1922.....	605.889	5.608	985.085	37.241
18 „ 1922.....	605.953	5.271	998.014	29.486
10 „ 1922.....	605.953	5.420	997.132	30.802
3 „ 1922.....	605.953	5.567	1.002.479	41.888
27 Mrt. 1922.....	605.953	5.885	959.631	28.419
25 Apr. 1921.....	610.976	14.434	1.043.276	61.924
24 Apr. 1920.....	635.171	11.323	1.045.948	94.752
25 Juli 1914.....	162.114	8.228	310.437	6.198

Data	Totaal bedrag disconto's	Intervan Schatkistpromessen rechtstreeks	Beleeningen	Beschikbaar Metaalsaldo	Dekking-percentage
24 Apr. 1922	180.170	26.000	133.066	406.356	60
18 „ 1922	176.541	30.000	140.038	404.995	59
10 „ 1922	181.515	35.000	133.250	405.047	60
3 „ 1922	203.201	58.500	134.295	401.908	60
27 Mrt. 1922	199.079	36.000	131.960	413.488	62
25 Apr. 1921	244.148	107.000	196.017	403.624	57
24 Apr. 1920	232.329	155.000	191.075	417.837	57
25 Juli 1914	67.947	14.300	61.686	43.521 ¹	75

1) Op de basis van ¹/₅ metaaldekking.

Uit de bekendmaking van den Minister van Financiën blijkt, dat uitstonden op:

	18 April 1922	24 April 1922
Aan schatkistpromessen..	f 423.460.000,—	f 421.850.000,—
waarv. direct bij Ned. Bk. „	30.000.000,—	26.000.000,—
Aan schatkistbiljetten ..	287.100.000,—	287.080.000,—
Aan zilverbons	31.619.395,—	30.776.320,—

	28 Februari	31 Maart
Onder de vlottende schuld is begrepen:		
Voorsch. aan de Koloniën „	270.083.000,—	263.551.000,—
Voorschot aan Gemeenten „	84.776.664,48	88.856.161,46

	18 April	24 April
Tegoed v.d. Postch. & G. dst „	53.512.846,40	53.512.846,40

JAVASCHE BANK.

Voornaamste posten in duizenden guldens. De samengetrokken cijfers der laatste weken zijn telegraphisch ontvangen.

Data	Goud	Zilver	Bankbiljetten	Andere opschbare schulden	Beschikb. metaalsaldo
15 Apr. 1922	185.500		265.500	98.000	112.800
8 „ 1922	189.750		266.000	102.000	116.150
1 „ 1922	192.000		261.000	82.000	123.400
11 Mrt. 1922	143.095	37.347	272.361	72.479	112.150
4 „ 1922	143.151	36.592	268.361	67.486	113.247
25 Feb. 1922	143.633	35.641	266.467	70.332	112.558
16 Apr. 1921	224.918	12.923	322.194	155.419	142.563
17 Apr. 1920	183.089	4.420	320.347	91.504	105.338
25 Juli 1914	22.057	31.907	110.172	12.634	4.842 ²

Data	Disconto's	Wissels, buiten N.-Ind. betaalbaar	Beleeningen	Voor-schotten aan het Gouv.nem.	Diverse rekeningen 1)	Dekking-percentage
15 Apr. 1922		154.400		24.500 ³	***	51
8 „ 1922		153.680		24.800 ³	***	52
1 „ 1922		156.590		2.900	***	56
11 Mrt. 1922	37.776	20.047	88.901	4.149	31.229	52
4 „ 1922	37.692	17.757	87.788	1.651	27.890	53
25 Feb. 1922	37.967	17.223	89.277	906	28.814	52
16 Apr. 1921	37.733	23.121	99.810	60.932	34.162	50
17 Apr. 1920	15.283	24.347	139.210	33.904	29.384	45
25 Juli 1914	7.259	6.395	47.934	6.446	2.228	44

1) Sluitpost activa. 2) Basis ¹/₅ metaaldekking. 3) Creditsaldo.

DE SURINAAMSCHE BANK.

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Metaal	Circulatie	Andere opschbare schulden	Disconto's	Dis. rekeningen 1)
18 Mrt. 1922....	1.603	2.146	957	1.093	1.122
11 „ 1922....	1.597	2.181	1.010	1.097	1.142
4 „ 1922 ...	1.477	2.271	673	1.100	1.181
25 Febr. 1922 ...	1.474	2.123	763	1.092	1.112
18 „ 1922....	1.474	2.063	908	1.091	1.104
11 „ 1922....	1.474	2.157	888	1.097	1.097
19 Mrt. 1921 ...	1.140	2.247	751	2.045	206
20 Mrt. 1920....	1.052	1.568	931	1.755	494
25 Juli 1914 ...	645	1.100	560	735	396

1) Sluitpost der activa.

BUITENLANDSCHE BANKSTATEN.

BANK VAN ENGELAND.

Voornaamste posten, onder bijvoeging der Currency Notes, in duizenden pond sterling.

Data	Metaal	Circulatie	Currency Notes.		
			Bedrag	Goudd.	Gov. Sec.
19 April 1922	128.877	121.638	306.571	28.500	267.572
12 „ 1922	128.863	122.439	307.300	28.500	268.391
5 „ 1922	128.879	122.897	302.977	28.500	265.692
29 Mrt. 1922	128.771	122.719	300.351	28.500	261.479
22 „ 1922	128.780	121.704	299.798	28.500	260.254
15 „ 1922	128.775	121.758	300.339	28.500	260.804
20 April 1921	128.345	128.276	340.875	28.500	305.476
21 April 1920	112.421	105.963	337.182	28.500	318.017
22 Juli 1914	40.164	29.317	—	—	—

Data	Gov. Sec.	Other Sec.	Public Depos.	Other Depos.	Reserve	Dekking-perc. 1)
19 Apr. '22	48.454	78.102	16.835	117.761	25.689	19,08
12 „ '22	57.139	77.674	17.431	124.572	24.874	17,51
5 „ '22	59.399	80.378	24.163	122.365	24.432	16,67
29 Mrt. '22	46.319	97.931	30.037	120.504	24.502	16,27
22 „ '22	48.465	86.397	21.860	120.330	25.525	17,95
15 „ '22	47.134	80.133	18.936	115.613	25.467	18,98
20 Apr. '21	32.767	94.085	19.219	108.439	18.519	14,50
21 Apr. '20	57.476	79.613	20.047	124.257	24.907	17,30
22 Juli '14	11.005	33.633	13.735	42.185	29.297	52 ¹ / ₈

1) Verhouding tusschen Reserve en Deposits.

DUITSCHER RIJKBANK.

Voornaamste posten, onder bijvoeging der Darlehenskassenscheine, in duizenden Mark.

Data	Metaal	Daaraan Goud	Kassenscheine	Circulatie	Dekking-perc. 1)
14 April '22	1.018.758	999.865	4.291.536	134.063.613	4
7 „ '22	1.019.017	999.876	4.979.747	131.837.249	5
31 Mrt. '22	1.016.163	996.877	6.272.763	130.671.352	6
23 „ '22	1.015.869	996.877	4.741.935	122.903.538	4
15 „ '22	1.014.085	996.378	4.878.666	122.120.371	5
7 „ '22	1.013.508	996.379	5.156.001	121.930.166	5
15 April '21	1.099.788	1.091.598	23.143.827	68.736.150	35
15 April '20	1.160.467	1.077.651	14.379.809	45.706.106	34
23 Juli '14	1.691.398	1.356.857	65.479	1.890.895	93

1) Dekking der circulatie door metaal en Kassenscheine.

Data	Wissels	Rek. Crt.	Darlehenskassenscheine	
			Totaal uitgegeven	In kas bij de Reichsbank
14 April 1922	151.560.725	30.774.360	13.126.000	4.271.600
7 „ 1922	144.857.004	25.842.705	13.815.700	4.958.600
31 Mrt. 1922	148.682.924	33.358.332	15.063.700	6.242.900
23 „ 1922	133.551.718	24.145.398	12.712.900	4.620.600
15 „ 1922	140.866.650	30.665.855	12.866.100	4.758.800
7 „ 1922	132.883.392	22.333.824	13.227.100	5.039.400
15 April 1921	59.292.063	20.436.489	32.958.900	23.083.800
15 April 1920	41.958.456	17.099.647	28.172.700	14.341.300
23 Juli 1914	750.892	943.964	—	—

BANK VAN FRANKRIJK.

Voornaamste posten in duizenden francs.

Data	Goud	Waarvan in het Buitenland	Zilver	Te goed in het Buitenland	Buit.gew. voorsch. ald. Staat
20 Apr. '22	5.526.603	1.948.367	282.723	629.253	22.300.000
13 " '22	5.526.225	1.948.367	282.154	629.984	22.200.000
6 " '22	5.526.225	1.948.367	282.154	680.367	22.200.000
29 Mrt. '22	5.526.055	1.948.367	281.921	631.561	21.500.000
21 Apr. '21	5.508.534	1.948.367	271.268	648.746	26.200.000
22 Apr. '20	5.586.035	1.978.278	245.805	689.877	25.300.000
23 Juli '14	4.104.390	—	639.620	—	—

Data als boven.

Wissels	Uitgestelde Wissels	Beleening	Bankbiljetten	Rek. Cr. Particulieren	Rek. Cr. Staat
2.621.043	42.420	2.322.493	35.951.264	2.310.435	35.279
2.655.125	45.631	2.402.913	36.153.385	2.091.372	19.742
2.655.125	45.631	2.402.913	36.153.385	2.091.372	19.742
2.914.198	47.571	2.298.605	35.528.005	2.209.747	26.298
2.655.590	162.418	2.192.422	38.282.514	2.857.762	39.376
2.145.842	563.809	1.803.019	37.267.320	3.338.385	302.830
1.541.980	—	769.400	5.911.910	942.570	400.590

BANQUE NATIONALE DE BELGIQUE.

Voornaamste posten in duizenden francs.

Data	Metaal incl. buitenl. sald.	Beleening van buitenl. vorder.	Beleening van prom. d. provinc.	Binn. wissels en beleening	Circulatie	Rek. Cr. partic.
20 Apr. '22	327.286	84.653	480.000	607.588	6.297.288	231.645
13 " '22	326.327	84.653	480.000	616.244	6.320.677	209.976
6 " '22	326.642	84.653	480.000	631.312	6.320.968	267.265
30 Mrt. '22	326.224	84.653	480.000	667.350	6.312.943	309.742
21 Apr. '21	334.426	84.653	480.000	811.315	6.082.815	509.295
22 Apr. '20	359.654	84.803	480.000	804.199	5.022.961	1.219.144

VEREENIGDE STATEN VAN NOORD-AMERIKA.

FEDERAL RESERVE BANKS.

Voornaamste posten in duizenden dollars.

Data	Goudvoorraad			Zilver etc.	F.R. Notes in circulatie
	Totaal bedrag	Dekking F. R. Notes	In het buitenl.		
5 Apr. '22	2.983.201	2.137.914	—	126.400	2.198.072
29 Mrt. '22	2.975.355	2.155.604	—	128.024	2.181.843
22 " '22	2.976.703	2.140.942	—	127.907	2.183.374
15 " '22	2.976.022	2.170.559	—	125.375	2.188.590
8 Apr. '21	2.264.010	1.446.627	—	217.824	2.893.964
9 Apr. '20	1.957.490	1.292.868	112.781	129.816	3.080.217

Data	Wissels	Totaal Deposito's	Gestort Kapitaal	Algem. Dekking pers. 1)	Percent. Gouddekking circul. 2)
5 Apr. '22	732.273	1.804.444	104.005	77,7	***
29 " '22	738.643	1.805.136	103.993	77,8	***
22 " '22	702.952	1.774.583	103.961	78,4	***
15 " '22	679.041	1.913.463	103.948	75,6	***
8 Apr. '21	2.258.359	1.745.316	101.226	53,5	64,7
9 Apr. '20	2.789.779	2.535.754	91.160	43,3	48,0

1) Verhouding tusschen: den totalen goudvoorraad, zilver etc., en de opeisbare schulden: F. R. Notes en netto deposito's. 2) Na aftrek van 35 pCt. der totale dekkingsmiddelen als dekking voor de netto deposito's.

PARTICULIERE BANKEN AANGESLOTEN BIJ HET FED. RES. STELSEL.

Voornaamste posten in duizenden dollars.

Data	Aantal banken	Totaal uitgezette gelden en beleggingen	Reserve bij de F. R. banks	Totaal deposito's	Waarvan time deposits
29 Mrt. '22	804	10.842.098	1.293.212	13.638.787	3.130.607
22 " '22	805	10.892.672	1.256.746	13.694.699	3.132.921
15 " '22	805	10.909.042	1.423.369	13.953.224	3.113.981
8 " '22	806	10.896.225	1.303.763	13.717.410	3.104.900
1 Apr. '21	823	12.558.939	1.263.106	13.521.565	2.925.227
2 Apr. '20	811	17.034.529	1.436.756	14.306.075	2.586.610

Aan het eind van ieder kwartaal wordt een overzicht gegeven van enkele niet wekelijks opgenomen bankstaten.

EFFECTENBEURZEN.

Amsterdam, 24 April 1922.

De conferentie van Genua heeft in de achter ons liggende week aller aandacht in beslag genomen, hoewel dit niet steeds zoo sterk op de internationale beurzen tot uitdrukking is gekomen. Zoolang niet een tastbaar resultaat is bereikt, koestert men nog steeds de hoop, dat ten aanzien van de gewichtigste punten ten slotte tot overeenstemming zal worden gekomen, hetgeen vrijwel overal een stemming van kalm optimisme levendig houdt. Deze stemming kon zelfs niet vervagen, toen het nieuws omtrent een afzonderlijk verdrag tusschen Duitschland en Rusland werd gepubliceerd, al had het er in den aanvang allen schijn van, dat hierin de oorzaak voor een uiteenspatting van de conferentie zou schuilen. Allengs echter is de eerste storm wat geluwd en heeft men de gebeurtenissen kalmer onder de oogen gezien, waarbij zelfs de felste tegenstanders, de Fransen, geen feitelijke aanranding van het verdrag van Versailles hebben kunnen ontdekken. De stemming is weliswaar geprikkeld geworden, doch de voortgang van de conferentie is nog niet bedreigd. Niettemin geeft men er zich in breede kringen rekenschap van, dat het gevaar geenszins geweken is en dat vooral in het nog ter tafel liggende Duitsche verzoek tot opschorting van de betalingsverplichtingen vele voetangels en klemmen liggen. Indien de wil tot een breuk vóórzit, is niets gemakkelijker, dan hiervoor ook een reden te vinden, ook al wordt de kwestie der schadevergoeding officieel niet behandeld. Vooral Frankrijk legt het zwaartepunt op het ongewijzigde behoud der schadevergoeding, hetgeen er wel eens toe zou kunnen leiden, dat moch van de hulp van Amerika bij een weder-opbouw van Europa, noch van een internationale leening ten behoeve van Duitschland iets zou komen. Toch dient deze houding van Frankrijk niet alleen te worden beschouwd uit een oogpunt van conservatisme of van chauvinisme. Indien men de cijfers van de Fransche schulden beschouwt, ziet men, dat het wellicht voor geen ander land zóó noodzakelijk is, de beschikking over contanten te verkrijgen. De binnenlandsche schuld is gestegen van Fr. 33.637.000.000 vóór den oorlog tot Frs. 247.500.000.000; van de buitenlandsche oorlogsschulden is aan Engeland en Amerika te zamen een bedrag van 1.322.000.000 pond sterling. Deze buitenlandsche oorlogsschulden staan in de volgende verhouding tot die van andere landen:

Groot-Brittannië	£ 952.000.000
Italië	„ 854.000.000
Rusland	„ 752.000.000

waaruit duidelijk de noodzakelijkheid van Frankrijk naar voren komt, om ten aanzien van de te verkrijgen contante middelen voet bij stuk te houden. Natuurlijk kan er verschil van opvatting bestaan omtrent de vraag, op welke wijze deze verlangens niet alleen kenbaar gemaakt, doch ook doorgevoerd moeten worden, doch dit kan toch geen wijziging brengen in de principieele houding van de Fransche onderhandelaars. De wetenschap, dat ook de overige afgevaardigden der Geallieerden het met dit principe in groote trekken wel eens zijn en dat het overwicht van Frankrijk in de Commission des Réparations ongebroken is gebleven, heeft de beurs van Parijs tot nu toe alle gebeurtenissen, ook die, welke voor Frankrijk minder gunstig schenen, met bezadigdheid doen beoordeelen. Men erkent gaarne, dat er ter conferentie van Genua verzoeningsgezinde elementen zetelen, die wellicht Frankrijk kunnen nopen tot eenig toegeven, doch verwacht toch, dat in groote trekken aan de verlangens van de Fransche Republiek tegemoet zal worden gekomen. De markt te Parijs was dan ook over het algemeen vrij vast met een gunstigen ondertoon. Zelfs Russen konden verbeteren.

Ook te Londen is de stemming opgewekt gebleven, hetgeen echter meer aan de verdere verruiming van de geldmarkt dan aan beschouwingen omtrent de conferentie toe te schrijven is geweest. Na de jongste disconto-verlaging blijft er nog steeds een sterke spanning bestaan tusschen officieel en particulier disconto, hetgeen naar voren komt in de omstandigheid, dat Treasury Bills tot een rentevoet van slechts 2½ pCt. grif plaatsing vinden. Welk een invloed de ruime geldmarkt in de laatste maanden op de „gilt-edged” fondsen heeft gehad, moge blijken uit de volgende opstelling, die aan de „Manchester Guardian” is ontleend. Zij geeft de koersen aan van verschillende eerste-klasse beleggings-papieren op 3 November 1921 (toen de bankrate tot 5 pCt. werd verlaagd) op 16 Februari 1922 (verlaging tot 4½ pCt.) en op 13 April 1922 (verlaging tot 4 pCt.):

	3 Nov. 1921	16 Febr. 1922	13 April 1922
Consols	49	54	59½
War Loan 5 pCt.	88¼	94½	100%
Conversion	62%	72%	76%
Funding	71%	80¼	86%
Victory	78	85	89%
Treasury „A” ..	97%	103%	110%

De belangstelling voor deze fondsen blijft inmiddels onverminderd voortbestaan, vooral omdat men in den tegenwoordigen toestand van de geldmarkt aanwijzingen tot een verdere verlaging van het officieel disconto meent te mogen zien. Zonder eenigen twijfel zal deze dan ook stimulerend werken op den ondernemingslust van het zakenleven, waarin men overigens reeds eenige opleving meent te bespeuren, nu de concurrentie van Duitschland zichtbaar minder wordt, als gevolg van de voortdurende prijsverhoogingen van ruwe materialen bij onze Oosterburen.

Te New York is de golf van optimisme nog steeds niet vervaagd tot den kalmen stroom van regelmatigen handel. Telkens komen nieuwe fondsen in den maalstroom van de hausse. Dat dit niet louter kunstmatig is, moge blijken uit de omzetten ter beurze van Wallstreet, die thans zijn gestegen tot 2 miljoen shares per dag. Merkwaardig is het echter, dat deze zeer gunstige tendens niet in dezelfde mate wordt gedeeld door de fondsen, waarvan de koersen elken dag naar Europa worden geseind. Het is dan ook geenszins door buitenlandsche aankopen, dat de markt te New York wordt gestimuleerd, zooals vroeger zoo vaak het geval is geweest. De Unie vindt haar kracht thans bijna uitsluitend in zichzelf en bepaalt zelf den weg, die zij wil bewandelen. Met de conferentie van Genua hebben zich de Amerikaansche overwegingen tot nu toe dan ook weinig beziggehouden. Wel zetelt de heer Vanderlip aldaar en is de heer Morgan in de financieele commissie benoemd, doch over het algemeen heeft de „communis opinio” in de Unie nog de overtuiging, dat Europa zelf eerst orde op de zaken moet stellen, alvorens Amerika zich ermede bezig kan houden. De stimulans voor de fondsenmarkt gaat dan ook meerendeels uit van gunstige verwachtingen omtrent de toekomst en beschouwt de zeer teleurstellende resultaten van diverse ondernemingen gedurende het afgelopen jaar als een verschijnsel, dat nu eenmaal inhaerent is aan een moeilijken, doch achter ons liggenden tijd.

Te Berlijn is de markt buitengewoon stil gebleven onder den indruk van de verrassende berichten uit Genua. Men weet nog niet goed, wat ervan te denken. Aan den éénen kant staan de mogelijkheden tot samenwerking aan den opbouw van Rusland, aan den anderen kant moet rekening worden gehouden met scherpe tegenwerking der vroegere vijanden. Toch is algemeen de optimistische opvatting van de zaak overheerschend. Teekenend in dit verband is het gestadige reageeren van den dollarkoers, hetgeen kan wijzen op een gunstige opvatting omtrent een internationale leening en omtrent een moratorium voor de oorlogsschulden. In verband met de lusteloze houding voor vreemde valuta's is ook de effectenmarkt ongeanimeerd gebleven, hetgeen nog in de hand werd gewerkt door de zeer stroeve houding van de geldmarkt. De banken hebben meer en meer hun beschikbare middelen hard noodig ten einde aan de aanvragen der industrie te kunnen voldoen. En deze aanvragen worden in de hand gewerkt door de steeds wassende prijzen voor alle soorten materialen en door de onophoudelijke opdrijving der loonen. In vele bedrijven is men nu reeds zoover, dat de kostprijs boven den wereldmarktprijs komt te staan, hetgeen naast de moeilijkheden, hierboven geschetst, de vrees voor een crisis in het leven roept. Alleen een scherpe daling van de mark zou de welvaart en de schijnwinsten nog eenigen tijd kunnen doen aanhouden, zonder door nieuwe prijsopdrijvingen van allerlei aard te worden achterhaald. Het is dan ook zeer begrijpelijk, dat de Duitse beurzen, juist door hun optimisme ten aanzien van een regeling der economische verhoudingen, een zeer gereserveerde houding aan den dag leggen.

Te onzent is de stemming na de Paaschdagen vrij opgewekt gebleven. Alleen voor binnenlandsche staatsfondsen viel een geringe reactie op te merken, hetgeen vermoedelijk in verband moet worden gebracht met realisaties ten behoeve van inschrijvingen op de 6 pCt. obligaties der Holland-Amerika Lijn. Vooral nu deze emissie in Amerika op zulk een eclatant succes mag bogen, dat de obligaties reeds 1½ pCt. boven den prijs van uitgifte worden verhandeld, gaat menigen ertoe over een ruil te bewerkstelligen. Van buitenlandsche staatspapieren waren Mexicanen wederom sterk gevraagd.

	13 Apr.	20 Apr.	24 Apr.	Rijzing of daling.
5 % Ned. W. Sch. 1918	88¾	89½	88½	— ¾
4½ % „ „ „ 1916	87¼	87½	87½	— ¼

	13 Apr.	20 Apr.	24 Apr.	Rijzing of daling.
4 % Ned. W. Sch. 1916	78½	79½	79	+ ¾
3½ % „ „ „	70¼	70	70½	+ ¼
3 % „ „ „	61¾	61¾	61¾	+ 13/32
2½ % Cert. N. W. S.	51¾	51½	51¾	+ ½
5 % Oost-Indië 1915	92¾	92¾	92¾	—
6 % „ 1919	96¾	96¾	96	— 3/16
4 % Oostenr. Kronenrente	¾	¾	¾	—
5 % Rusland 1906	11	11	10¾	— ¼
4 % Rusl. bij Hope & Co.	10½	9½	9¾	— ¾
4½ % China Goud 1898	74½	71¾	73	— 1½
4 % Japan 1899	64½	64½	64½	—
4 % Argentinië Buitenl.	66	66	66	—
5 % Brazilië 1895	62¾	61½	61½	— 1¾
7 % Staatspoor	104¾	104¼	104¼	— ¼
7 % Amsterdam	104	104¼	104	—

De aandeelenmarkt is over het algemeen zeer vast geweest, waarop de laatste dag van de berichtsperiode echter een uitzondering heeft gemaakt. Waar dan ook in de hieronder volgende tabellen de voordelige verschillen slechts gering mochten zijn, of zelfs een madeelige differentie valt op te merken, daar is dit grootendeels toe te schrijven aan de reactie van dien laatste dag. Een bijzondere reden valt hiervan echter niet aan te geven.

Petroleumwaarden bleven sterk gevraagd in verband met de houding voor aandeelen Koninklijke Petroleum Maatschappij te New York. Eveneens speelde hier een rol het besluit van de Eerste Kamer om geen uitvoerrechten op bepaalde Indische artikelen te heffen, ten gevolge waarvan de werkzaamheden der K. P. M. in Indië weer ten volle hervat zullen worden.

In aansluiting hieraan waren suikerwaarden gevraagd; de Cubanoteering, die meerendeels zeer vast is gebleven, heeft hier ook invloed uitgeoefend.

	13 Apr.	20 Apr.	24 Apr.	Rijzing of daling.
Amsterdamsche Bank	143½	141	140	— 3½
Koloniale Bank	124½	127	124¼	— ¼
Ned. Handel-Mij. cert. v. aand.	132	133¾	130	— 2
Rotterd. Bankvereniging	104½	98½	99¾	— 4¾*
Amst. Superfosfaatfabriek	34	41	40½	+ 6½
Van Berkel's Patent	45	42½	41½	— 3½
Insuline Oliefabriek	4½	4¾	6¾	+ 2¾
Jurgens' Ver. Fabr. pr. aand	78½	74½	71	— 7½
Hollandia Melkproducten	150	150	140	— 10
Philips' Gloeilampenfabriek	249¼	261	263	+ 13¾
R. S. Stokvis & Zonen	578	578	578	—
Vereenigde Blikfabrieken	67½	67	70	+ 2½
Compania Mercantil Argent.	56½	55	52¼	— 4¼
Cultuur-Mij. d. Vorstenland	156½	160	156½	— ¼
Handelsver. Amsterdam	366¾	384	371¼	+ 4¾
Holl. Transatl. Handelsver.	21	21	21	—
Linde Teves & Stokvis	77	78	76	— 1
Van Nierop & Co's Handel-Mij.	5/8	¾	¾	— 9/16
Tels & Co's Handel-Mij.	21	22	26	+ 5
Gecons. Holl. Petroleum-Mij.	150½	153¼	148½	— 17/8
Kon. Petroleum-Mij.	499	500½	490	— 9
Orion Petroleum-Mij.				
Afgest. Aand.	32	31½	31½	— ½
Steaua Romana Petroleum				
Mij. .. Afgest. Aand.	44¾	42½	41½	— 3¼
Amsterdam-Rubber-Mij.	86½	89	88¼	+ 1¾
Nederl.-Rubber-Mij.	45¾	47	50	+ 4¼
Oost-Java-Rubber-Mij.	141½	142¼	140½	— 5/8
Deli-Batavia	306	314½	301¼	— 4¾
Deli-Maatschappij	261	266	252½	— 8½
Senembah-Maatschappij	384	386	371	— 13

* ex div. 8 %

Zeer scherpe fluctuaties hebben tabakken te aanschouwen gegeven. Na een periode van stilstand werd plotseling het schaarsche materiaal uit de markt genomen en werd door de hierop volgende grootere vraag een krachtige rijzing voor de hoofdsorten bewerkt. Enkele dagen later evenwel trad een reactie in, opnieuw gevolgd door een sterk herstel, om ten slotte te verlopen in een dalende beweging, die de koersen tot onder het niveau van den aanvang der fluctuaties heeft gebracht.

Rubbers konden ook een vleugje van het optimisme mede krijgen, waartoe het jaanverslag der Ambaloetoe Rubber Mij. heeft bijgedragen. Ook hier echter is de willige houding van zeer voorbijgaanden aard geweest.

Scheepvaartwaarden vast met aan het slot een neiging tot reactie.

	13 Apr.	20 Apr.	24 Apr.	Rijzing of daling.
Holland-Amerika-Lijn	153 ³ / ₈	160	154 ¹ / ₂	+ 1
" " "gem.eig.	136	141 ¹ / ₂	141 ³ / ₈	+ 5 ³ / ₈
Holland-Gulf-Stoomv.-Mij. . .	68	68	70	+ 2
Hollandsche Stoomboot-Mij.	41	45	43	+ 2
Java-China-Japan-Lijn . . .	98	100	91	- 7
Kon. Hollandsche Lloyd . . .	21 ³ / ₄	22 ¹ / ₄	21	- 3/4
Kon. Ned. Stoomb.-Mij. . . .	67 ¹ / ₂	73 ¹ / ₂	70	+ 2 ¹ / ₂
Koninkl.-Paketaart Mij. . . .	93	94 ¹ / ₂	94 ¹ / ₄	+ 1 ¹ / ₄
Maatschappij Zeevaart	68 ³ / ₄	73 ¹ / ₄	73 ¹ / ₄	+ 4 ¹ / ₂
Nederl. Scheepvaart-Unie . .	105	109 ¹ / ₂	106	+ 1
Nievelt Goudriaan	136	145	140	+ 4
Rotterdamsche Lloyd	132 ⁷ / ₈	140 ⁷ / ₈	137 ¹ / ₂	+ 4 ⁵ / ₈
Stoomv.-Mij. „Hillegersberg”	61 ¹ / ₂	61 ¹ / ₂	67	+ 5 ¹ / ₂
" " „Nederland”	158 ¹ / ₄	162	158	- 1/4
" " „Noordzee”	27 ¹ / ₄	29 ¹ / ₄	29 ¹ / ₄	+ 2
" " „Oostzee”	67	77 ¹ / ₂	71 ¹ / ₂	+ 4 ¹ / ₂

De Amerikaanse markt bleef prijshoudend.

	13 Apr.	20 Apr.	24 Apr.	Rijzing of daling.
American Car & Foundry . . .	167 ⁷ / ₈	169	169	+ 1 ¹ / ₈
Anaconda Copper	110 ¹ / ₂	111 ³ / ₄	113	+ 2 ¹ / ₂
Un. States Steel Corp.	102 ¹ / ₂	105 ³ / ₈	104 ¹ / ₂	+ 2
Atchison Topeka	105 ¹ / ₁₆	105 ⁵ / ₈	105 ⁵ / ₈	+ 9/16
Southern Pacific	96 ¹ / ₄	97 ⁵ / ₁₆	97	+ 3/4
Union Pacific	146 ³ / ₄	148	148	+ 1 ¹ / ₄
Int. Merc. Marine orig. Com.	20 ¹ / ₈	21 ¹³ / ₁₆	21 ¹⁵ / ₁₆	+ 1 ³ / ₁₆
" " " „prefa.”	83	86 ³ / ₄	87	+ 4

De geldmarkt heeft eenige teekenen van stroefheid gegeven; prolongatie liep op tot 4³/₄ pct.

Australische en Argentijnsche tarwe, waarvan ook deze week weder een aantal ladingen, vooral door Frankrijk en Italië werden opgenomen, doch verwacht mocht worden, dat bij vermindering der Argentijnsche verschepingen de vraag op Noord-Amerikaansche soorten zal overgaan. Reeds lang hoort men uit de Vereenigde Staten, dat de tarwevoorraden klein zijn en eene sterke Europeesche vraag zou zeer goed een gezonde roden kunnen zijn voor Amerikaansche prijsverhooging. Te meer klemt dit, nu in de afgelopen week ook de Engelsche vraag, zoowel van de zijde van molenaars als van den handel, levendiger werd. Duitschland kocht tot de hooge prijzen echter slechts weinig. De ongunstige berichten uit verschillende Europeesche landen over den stand van het wintergraan, dat schade ondervindt van het koude weder, oefenden hun invloed uit op de Amerikaansche markten, alsmede de omstandigheid, dat door ongunstig weder de uitzaaï van zomertarwe in de Vereenigde Staten en Canada vertraagd wordt en de nog steeds heerschende onzekerheid over de Amerikaansche winterarwe. Wel zijn hierover de officieele berichten vrij geruststellend, doch sommige particuliere ramingen wijzen op een zeer groot percentage „winter killed”. Een voldoende aantal redenen dus voor hoogere prijzen te Chicago. Wel kan daartegen worden aangevoerd, dat de Argentijnsche verschepingen weder iets grooter zijn en die van Australië deze week zelfs zeer groot waren tegenover het inderdaad uiterst kleine cijfer van eene week te voren, Canada, nu Montreal voor de scheepvaart heropend is, spoedig weer als leverancier aan Europa zal optreden, de oogstraming in Britsch-Indië nog steeds bevredigend is en beter weder, dat in Europa toch eindelijk wel komen zal, den toestand zeer veel kan verbeteren, doch van voldoende gewicht, om de prijsstijging te Chicago tegen te houden, is dit alles de vorige week niet geweest. Gisteren eindelijk daalde te Chicago de Mei-termijn 1⁷/₈ cent, de Juli-termijn 1¹/₂ cent. Tegenover 18 April is echter de verhooging nog steeds 7¹/₂ en 4⁷/₈ cent per 60 lbs. Rogge was eveneens zeer vast door voortdurende sterke vraag voor spoedige verlading naar Duitschland en de Oostelijke Oostzeehavens met bestemming naar Rusland. De roggeverschepingen uit de Vereenigde Staten waren de laatste weken sterk vermeerderd en de prijs te Chicago steeg per Mei van 18 tot 22 April 5¹/₄, per Juli 6⁵/₈ dollarcent per 56 lbs., om echter gisteren weder 1¹/₂ en 3/8 cent te dalen. In Argentinië bleven de tarwemarkten rustiger, ondanks goede vraag in verschillende Europeesche landen, waarbij behalve Engeland, Italië, Frankrijk en België, ditmaal ook Nederland behoorde, waar nu en dan gretig stoomende partijen La Plata-tarwe werden gekocht. Op 22 April sloten de markten te Buenos Aires en Rosario vrijwel onveranderd tegenover den 17den.

Ook voor maïs was de vraag in Europa deze week goed en nu en dan zelfs levendig. De Engelsche consumptie werd beter en de prijzen konden zich daar vrij belangrijk herstellen na de periode van moeilijken afzet, die geruimen tijd

**GOEDERENHANDEL.
GRANEN.**

25 April 1922.

In ons vorig weekbericht vermeldde wij eene reactie aan de Noord-Amerikaansche graanmarkten, die op 17 en 18 April gevolgd was op eene sterke prijsverhooging, vooral voor tarwe en rogge gedurende de twee voorafgaande marktdagen. Reeds den volgenden dag echter werd de opwaartsche prijsbeweging hervat, die zich gedurende alle vier verdere dagen der week, ook voor maïs, heeft gehandhaafd. Mei-tarwe te Chicago bereikte op 22 April met 147¹/₂ dollarcent per 60 lbs. juist weder het hoogste punt der vorige hausse-beweging, die op 28 Februari eindigde. De Juli-termijn kwam op 120³/₈ cent, of 1⁷/₈ cent boven het record van 20 Februari. Het schijnt, dat de verwachting van een tekort voor de vervulling der engagementen op Mei in de termijnmarkt te Chicago voor een niet onbelangrijk gedeelte oorzaak is der prijsstijging voor tarwe. De goede vraag naar spoedige tarwe van verschillende landen op het Europeesche vasteland werkte de zoeven genoemde verwachting in de hand. Weliswaar betreft die vraag vooral

De Amerikaanse markt bleef prijshoudend.

Noteeringen.

Data	Chicago			Buenos Ayres		
	Tarwe Met.	Maïs Met.	Haver Met.	Tarwe Met.	Maïs Met.	Lijnzaad Met.
24 Apr. '22	145 ⁵ / ₈	61 ¹ / ₂	37 ⁷ / ₈	13,80	8,30	21,65
15 " '22	143	61 ¹ / ₂	38 ⁵ / ₈	13,80	8,45	21,30
24 Apr. 21	125 ³ / ₄	59 ¹ / ₂	38	15,70	7,95	13,60
24 Apr. 20	285	167 ¹ / ₂	96 ³ / ₈	24,30	10,55	28,45
24 Apr. 19	270	167 ³ / ₄	70 ⁷ / ₈	10,55	5,10	19,55
20 Juli '14	82	56 ³ / ₈	36 ¹ / ₂	9,40	5,38	13,70

Locoprijzen te Rotterdam/Amsterdam.

Soorten	24 April 1922	18 April 1922	25 April 1921
Tarwe* . . . . . ¹⁾	15,25	15,75	19,—
Rogge (No. 2 Western) ¹⁾	14,—	13,75	21,50
Maïs (La Plata) . . . . . ²⁾	239,—	239,—	260,—
Gerst (48 lb. malting) . . . ³⁾	225,—	222,—	271,—
Haver (38 lb. white cl.) . . . ¹⁾	11,25	10,80	15,50
Lijnkoeken (Noord-Ameri- ka van La Plata-zaad) ¹⁾	16,85	16,85	16,—
Lijnzaad (La Plata) . . . . . ²⁾	475,—	455,—	305,—

¹⁾ p. 100 K.G. ²⁾ p. 2000 K.G. ³⁾ per 1960 K.G. *) Nr. 2 Hard/Red Winter Wheat.

AANVOEREN in tons van 1000 K.G.

Artikelen.	Rotterdam			Amsterdam			Totaal	
	17/24 April 1922	Sedert 1 Jan. 1922	Overeenk. tjdoak 1921	17/24 April 1922	Sedert 1 Jan. 1922	Overeenk. tjdoak 1921	1922	1921
Tarwe	22.821	231.894	301.409	—	12.445	7.111	244.339	308.520
Rogge	9.078	15.590	40.900	—	—	—	15.590	40.900
Boekweit	109	8.058	2.792	—	—	500	8.058	3.292
Maïs	20.675	345.668	292.232	—	53.253	32.717	398.921	324.949
Gerst	3.622	36.765	84.456	—	2.505	3.115	39.270	87.571
Haver	3.755	27.757	4.457	—	50	430	27.807	4.887
Lijnzaad	6.756	48.670	64.422	4.656	41.579	37.374	90.249	101.796
Lijnkoek	4.615	57.980	53.717	—	1.047	9.296	59.027	63.013
Tarwemeel	276	15.969	7.314	—	2.897	1.070	18.866	8.384
Andere meelsoorten	157	4.144	12.587	—	1.710	1.089	5.854	13.676

had geduurd. Berichten over vochtige maïs in Argentinië met vertraging in de verschepingen als te verwachten gevolg, verbeterden den prijs voor meer verwijderde aflading. Dit geldt echter slechts voor Engeland, want in België en vooral in Nederland bestaat vooral belangstelling voor spoedige posities. In de prijzen kwam weinig verandering, doch de vraag in Nederland voor spoedige La Plata-maïs verbeterde. In Duitschland wordt nog steeds geen La Plata-maïs gekocht en deze week was daar ook in Noord-Amerikaansche maïs de omzet dikwijls teleurstellend, daar velen de resultaten van de Conferentie te Genua willen afwachten. De maïsprijs in Argentinië verandert weinig. Chicago was vast, vooral door den invloed van de tarwemarkt en de prijs steeg van 18 tot 22 April 2¼ dollarcen per 56 lbs., waarvan den 24sten weder ⅓ cent verloren ging. Nadat de uitzaai van den nieuwen oogst eenigen tijd hinder ondervonden had van ongunstig weder, kon daarmee in deze week bevredigende voortgang worden gemaakt. De zichtbare maïsvoorraad in de Vereenigde Staten nam verder af, doch het schijnt, dat bij de boeren nog veel maïs aanwezig is. De verschepingen van Noord-Amerika naar Europa blijven groot, vooral naar Duitschland en Nederland.

Voor haver is de vraag in Europa beter en behalve Frankrijk en België toonde ook Engeland meer belangstelling met betere prijzen. Gerst blijft stil.

Lijnzaad was vast, daar Amerika voortgaat zowel in Argentinië lijnzaad als in Europa olie te koop. Vooral in Engeland, waarheen slechts weinig zaad onderweg is, verbeterde daardoor de stemming belangrijk en werden vooral voor spoedige partijen sterke prijsverhoogingen betaald. De Argentijnsche markten zijn vast en sedert 18 April zijn de prijzen daar 1 peso per 100 Kgr. gestegen.

Nederland. Deze week heeft Nederland flink tarwe gekocht, zowel stoomende Argentijnsche als Noord-Amerikaansche soorten. Loco en spoedig te verwachten stoomende partijen op Nederlandsche havens zijn grotendeels in handen van molenaars overgegaan. Zaken in tarwe naar Duitschland, ook van den nieuwen Amerikaanschen oogst, evenals in rogge, vonden slechts nu en dan plaats. De sterk stijgende Amerikaansche prijzen hielden de Deutsche regeering van inkoop terug.

In maïs blijft de omzet groot met levendige consumptievraag en aankomende partijen vinden nog steeds zonder bezwaar plaatsing. De afname van den stoomenden voorraad veroorzaakte eene goede importvraag, ook naar stoomende La Platamaïs, waarin gisteren weder eenige transacties plaats vonden, nadat eenigen tijd de handel van geringen omvang was geweest.

Voor haver en gerst bestaat betere vraag, doch in de prijzen viel nauwelijks verbetering te constateeren.

Voor spoedig lijnzaad blijft ondanks de stijgende prijzen goede belangstelling bestaan en dagelijks werd door olielaggers gekocht.

SUIKER.

Voor het eerst sedert eenige maanden toont in Engeland het maandelijksche consumptiecijfer een teruggang, doch blijft het binnenlandsche verbruik over de eerste drie maanden in 1922 toch grooter dan dat over hetzelfde tijdstip van het vorige jaar. De voorraden op 31 Maart zijn aanmerkelijk kleiner en is het niet onmogelijk dat binnenkort de rechten op suiker verminderd worden. In de afgelopen week kochten Engelsche raffinadeurs het restant van den laatsten Mauritiusoogst, circa 35.000 tons witte rietsuiker. De Board of Tradestatistiek over Maart luidt:

	1922 Maart	1921 Maart	1922 Jn./Mrt.	1921 Jn./Mrt.
	tons	tons	tons	tons
Import rietsuiker	127.528	61.328	325.339	202.901
„ „bietsuiker	—	—	—	—
„ „geraffineerd	29.149	50.149	87.470	53.273
Totaal . . .	156.677	111.476	412.809	256.174
Voorr. in Entrepot	181.950	298.800	—	—
„ „ Raff.rijen	27.950	25.950	—	—
Opbrengst „	76.978	94.038	225.250	257.177
Binnenl. consumptie	111.770	147.284	350.423	334.361
Totale export . .	2.895	748	7.231	2.317

De stemming op de verschillende markten bleef na de feestdagen ongeanimeerd en prijzen toonden eerder neiging tot dalen.

* Op de New Yorksche markt worden Spot Centrifugals thans met \$ 3,98 genoteerd, terwijl op de termijnmarkt de prijzen afbrokkelden tot \$ 2,39 voor Mei, \$ 2,64 voor Juli, 2,84 voor September en 2,90 voor December.

Op Cuba werkten op 15 dezer nog 178 fabrieken tegen

185 op 8 April en was de opbrengst der thans met de campagne geëindigde fabrieken kleiner dan verleden jaar; hierbij dient echter in aanmerking genomen te worden, dat deze in het Westen van het eiland gelegen zijn, waar de oogst minder gunstig was dan in het Oosten.

De laatste Cuba-statistiek luidt:

	1922 tons	1921 tons	1920 tons
Weekontvangst t. 15 April	194.759	151.687	115.464
Tot. ontv. 1 Dec.-15 April 1.958.985	1.958.985	1.877.578	2.284.164
Werkende fabrieken	178	196	179
Weekexport tot 15 April	115.564	94.704	104.612
Tot. exp. v. 1 Jan.-15 Apr.	1.098.069	968.478	1.629.565
Tot. voorraad op 15 April	1.039.342	954.368	657.765
Weekexport (Oude Oogst)	14.833	—	—
Tot. voorr. (Oude Oogst)	108.879	—	—

Over de Java-markt valt geen nieuws te berichten. De stemming bleef kalm zonder afdoeningen van beteekenis. Britsch-Indië bleef geheel uit de markt. Tweedehandsch eigenaars zijn thans verkoopers van Juni superieur tot f 12,— e.k.

De uitvoeren gedurende Maart bedroegen 12.000 tons tegen 60.000 tons in Maart 1921.

Hier te lande bleven de prijzen van loco witsuiker en ook op de termijnmarkt vrijwel onveranderd, en werd voor disponibile f 24½, voor Mei f 23½ en voor Augustus f 23¼ betaald.

NOTEERINGEN.

Data	Amsterdam per Mei	Londen			New York 96 p Ct. Centrifugals
		Tates Cubes No. 1	White Java f.o.b. per Juni Juli	Amer. Granulated c.i.f. April/Mei	
19 Apr. '22	f 23 ¹¹ / ₁₆	Sh. 53/-	Sh. 18/-	Sh. 20/3	\$ cts. 3,95
12 „ '22	„ 23 ⁹ / ₁₆	53/-	18/3	20/6	3,86 nom
19 Apr. '21	„ —	72/6	27/-	38/-	5,64
19 Apr. '20	„ —	84/-	90/-	115/-	19,56
4 Juli '14	„ 11 ¹⁸ / ₆₄	18/-	—	—	3,26

KATOEN.

Noteering voor Loco-Katoen.
(Middling Uplands).

	21 Apr. '22	13 Apr. '22	8 Apr. '22	22 Apr. '21	23 Apr. '20
New York voor Middling . .	18,05 c	17,85 c	18,05 c	12,10 c	41,65 c
New Orleans voor Middling	16,88 c	16,50 c	16,63 c	11,13 c	41,25 c
Liverpool voor Fy Middling	10,26 d	— d	10,60 d	7,89 d	27,18 d

¹⁾ Gesloten.

Ontvangsten in- en uitvoeren van Amerikaansche havens.
(In duizentallen balen)

	1 Aug. '21 tot 22 Apr. '22	Overeenkomstige perioden	
		1920—21	1919—20
Ontvangsten Gulf-Havens..	1431	1204	2756
„ „ Atlant. Havens	3685	4053	3854
Uitvoer naar Gr. Britannië	1252	1304	2731
„ „ 't Vasteland.	3351	2635	2719
„ „ Japan etc...			
Voorraden in duizentallen	22 Apr. '22	22 Apr. '21	23 Apr. '20
Amerik. havens.....	967	1465	1225
Binnenland.....	1026	1529	1116
New York	83	125	39
New Orleans	257	400	363
Liverpool	870	970	1132

Marktbericht van de Heeren Sir Jacob Behrens & Sons,
Manchester, d.d. 19 April 1922.

Prijzen van den ouden en nieuwen oogst zijn elkaar meer genaderd door een verbetering van de vraag voor de wintermaanden, waardoor die termijnen iets zijn opgelopen, terwijl bovendien de markt toch weer wat vaster is. De weerberichten uit Amerika voor den nieuwen oogst zijn minder gunstig, terwijl de vooruitzichten voor de industrie zowel hier als in Amerika geleidelijk beter worden. De verbetering van het bankdisconto heeft eveneens een gunstigen invloed op de markt, terwijl men binnenkort een

verdere verlaging verwacht. Ook de uitvoercijfers van den Board of Trade zijn zoowel voor garens als manufacturen veel gunstiger, terwijl men eveneens een vreedzame beëindiging van de loonkwestie in de katoenindustrie verwacht. Egyptische garens blijven vast niettegenstaande de geringe vraag.

Sedert ons laatste bericht is de garenmarkt in Manchester slechts twee dagen geopend geweest, zoodat er slechts heel weinig gedaan is en de markt sedert de vorige week dan ook slechts weinig verandert is. Noteeringen zoowel van Amerikaansche als ook van Egyptische garens zijn dan ook geheel gelijk aan die van de vorige week. De doekmarkt is ook onder den invloed van de Paaschvacantie geweest. Er zijn niet veel nieuwe orders binnengekomen, doch de stemming is vast en de meeste overzeesche markten toonen nog steeds belangstelling. Het schijnt dus wel, dat men daar dus ook meer vertrouwen begint te krijgen in de tegenwoordige noteeringen. Intusschen hoopt men nog op goede berichten uit Genua, daar de kwestie van de vreemde wisselkoersen zeer belangrijk is en een goede oplossing van dit probleem zeker zeer gunstig op de hervatting der internationale zaken zal werken.

12 Apr. 19 Apr. Oost. koersen. 11 Apr. 18|Apr.

Liverpoolnoteeringen. T.T. op Indië . . . 1/3 1/8 1/3 1/8
 F.G.F. Sakellaridis 17,50 17,50 T.T. op Hongkong 2/5 1/2 2/5 1/2
 G.F. No. 1 Oomra 7,30 7,30 T.T. op Shanghai 3/3 1/4 3/3 1/4

KOFFIE.

(Mededeeling van de Makelaars G. Duuring & Zoon, Kolff & Witkamp en Leonard Jacobson & Zonen).

Noteeringen en voorraden.

Data	Rio		Santos		Wisselkoers
	Voorraad	Prijs No. 7	Voorraad	Prijs No. 4	
22 April 1922	1.720.000	16.275	2.587.000	19.300	7 ⁹ / ₁₆
15 " 1922	1)	1)	1)	1)	1)
8 " 1922	1.803.000	15.325	2.730.000	19.000	7 ¹⁷ / ₃₂
22 April 1921	540.000	8.570	2.750.000	10.600	8 ¹⁵ / ₁₆

Ontvangsten.

Data	Rio		Santos	
	Afgelopen week	Sedert 1 Juli	Afgelopen week	Sedert 1 Juli
22 April 1922 . . .	47.000	3.361.000	183.000	7.101.000
22 April 1921 . . .	68.000	2.483.000	168.000	8.934.000

1) Feestdag.

COPRA.

De markt was deze week eerder iets beter gestemd. Consumenten blijven regelmatig koopers.

De noteeringen zijn:

Java f.m.s. . . . . f 29,25
 N.-I. " . . . . " 29,-

RUBBER.

Veel verandering in de noteeringen is er in de afgelopen week niet geweest. De markt opende iets vaster, doch de stemming werd spoedig al even lusteloos als voorheen. Het slot is echter weder iets beter.

De slotnoteeringen zijn:

einde voorafgaande week:

Prima Crêpe April	45 1/2 c.	45 1/2 c.
" " April/Juni	45 1/2 "	46 "
" " Juli/Sept.	47 1/2 "	47 1/2 "
Smoked Sheets April	47 "	47 "
" " April/Juni	47 1/2 "	48 "
" " Juli/Sept.	48 1/2 "	48 "
24 April 1922.		

METALEN.

Loco-Noteeringen te Londen:

Data	Ijzer Cleo. No. 3	Koper Standard	Tin	Lood	Zink
24 Apr. 1922	nom.	59.10/-	153.7/6	24.2/6	27.5/-
18 " 1922..	nom.	59.2/6	152.17/6	22.15/-	26.15/-
10 " 1922..	nom.	59.15/-	152.7/6	22.7/6	26.7/6
3 " 1922..	nom.	57.2/6	143.7/6	21.15/-	25.12/6
25 Apr. 1921..	nom.	70.2/6	174.2/6	20.15/-	26.-
20 Juli 1914..	51/4	61.-	145.15/-	19.-	21.10/-

VERKEERSWEZEN.

SCHIEPVAART.

GRAAN.

Data	Petrograd Londen/R'dam	Odessa Rotterdam	Atl. Kust Ver. Staten		San Lorenzo	
			Rotterdam	Bristol Kanaal	Rotterdam	Engeland
17-22 April 1922	—	—	13 c. ¹	4/3	29,6	29,6
10-15 " 1922	—	—	12 c. ²	4/3	26,3	26,3
18-23 April 1921	—	—	6/3	6/3	40,6	40,6
19-24 April 1920	—	—	—	10/6 ¹	120/-	112,6 ¹
Juli 1914	11 d.	7/3	1/11 1/4	1/11 1/4	12/-	12/-

KOLEN.

Data	Cardiff				Oostk. Engeland	
	Bordeaux	Genua	Port Said	La Plata Roter	Rotterdam	Gothenburg
17-22 Apr. 1922	6/6	13/3	14/3	15/6	5/3	8/-
10 15 " 1922	6/6	13/-	14/3	17/6	5/3	8/3
18-23 Apr. 1921	—	—	17/6	—	—	—
19-24 Apr. 1920	40/-	65/-	75/-	38/9	—	—
Juli 1914	fr. 7,-	7/-	7/3	14/6	3/2	4/-

¹) Voor Britsche schepen ²) Amer. cents p. 100 lbs.

Graan Petrograd per quarter van 496 lbs. zwaar, Odessa per unit, Ver. Staten per quarter van 480 lbs. zwaar.

Overige noteeringen per ton van 1015 K.G.

INKLARINGEN.

DELFIJL.

Landen van herkomst	Maart 1922		Maart 1921	
	Aantal schepen	N. R. T.	Aantal schepen	N. R. T.
Binnenl. havens.	5	3.767	2	3.205
Groot-Brittannië.	4	5.699	1	240
Duitschland	5	873	10	2.609
Noorwegen	3	872	—	—
Zweden	1	538	—	—
Denemarken	2	921	—	—
België	1	402	—	—
Vereen. Staten . . .	—	—	1	3.058
Chili	—	—	1	2.266
Totaal	21	13.072	15	11.378
Nationaliteit.				
Nederlandsche . . .	7	4.663	2	387
Britsche	1	884	—	—
Duitsche	9	2.306	11	4.416
Noorsche	2	753	—	—
Fransche	1	3.600	—	—
Deensche	1	866	—	—
Vereen. Staten . . .	—	—	2	6.575
Totaal	21	13.072	15	11.378

(A. van Dijk.)

DORDRECHT/ZWIJNDRECHT.

Landen van herkomst	Maart 1922		Maart 1921	
	Aantal schepen	N. R. T.	Aantal schepen	N. R. T.
Binnenl. havens.	3	1.089	1	135
Groot-Brittannië	4	909	—	—
Duitschland	{ 5	{ 2.425	2	660
	{ 1	{ 366	—	—
Danzig	2	1.180	—	—
Spanje	1	1.505	—	—
Totaal	16	7.474	3	795
Nationaliteit.				
Nederlandsche . . .	2	198	1	135
Britsche	4	1.193	—	—
Duitsche	10	6.083	2	660
Totaal	16	7.474	3	795

(Gerard Mauritz.)

NEDERLANDSCH INDISCHE HANDELSBANK

AMSTERDAM

BATAVIA

's-GRAVENHAGE

AMPENAN, BANDOENG, BOMBAY, CALCUTTA, CHERIBON, GORONTALO,
HONGKONG, KOBE, MAKASSAR, MEDAN, MENADO, PALEMBANG, PEKALON-
GAN, PROBOLINGGO, SEMARANG, SHANGHAI, SINGAPORE, SOERABAYA,
TEGAL, TJILATJAP, WELTEVREDEN.

Kapitaal f 55.000.000,—

Reserven f 47.750.000,—

OCTROOI- EN MERKENBLAD

UITGAVE VAN DE
VEREENIGDE OCTROOIBUREAUX,
1E V. D. BOSCHSTRAAT No. 1, 's-GRAVENHAGE

Bevat o.a. eene volledige opgave van alle open-
baar gemaakte octrooiaanvragen en ver-
leende octrooien en van alle gedeponeerde
Fabrieks- en Handelsmerken. Abonnements-
prijs voor Nederland f 5,—; voor Indië f 6,— p. jaar.

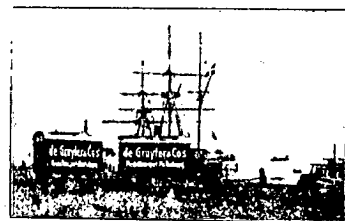

Vraagt nog heden een
gratis Proefnummer

KONINKLIJKE
MEUBELTRANSPORT-MIJ.
DE GRUIJTER & Co.

DEN HAAG
AMSTERDAM ARNHEM

Bergplaatsen voor inboedels
Opslag van Reisbagage
Verpakking van Kunstvoorwerpen

NIJGH & VAN
DITMAR'S
UITGEVERS-MIJ

ROTTERDAM
Wijnhaven 111-113
Tel. 7841-42-43-61

Belast zich met het
verzorgen van uit-
gaven en tijdschrif-
ten op elk gebied

STORK

AFD. POMPEN

CENTRIFUGAAL-
POMPEN

in 'Serie

voor de meest verschillende
doeleinden

Spoedig leverbaar

MACHINEFABR. HENGELO 1899

NAAMLooZE VENNOOTSCHAP

Wilton's Machinefabriek en Scheepswerf

ROTTERDAM

Scheepsbouw en Machinefabriek

Speciale inrichting voor reparatiën van elken omvang
Vier droogdokken met lichtvermogen tot 46000 ton

Dwarshelling

Drijvende kranen met lichtvermogen tot 120 ton

Telefoon: 7303 en 7304

Telegramadres: „WILTON” Rotterdam